

Årsrapport 2018

RAPPORT | SIST ENDRET: 15.03.2019

Innhold

Del I Leders beretning 2018

Del II Introduksjon til virksomheten og hovedtall

Del III Årets aktiviteter og resultater

- Sektormål for barnehagen
- Sektormål for grunnopplæringen
- Direktoratets brukereffekt mål
 - Mål 1: Barnehageeiere, skoleeiere og barnehagemyndigheter ivaretar barn og unges utvikling, læring og trivsel i barnehager, skoler og lærebedrifter
 - Mål 2: Barnehageeiere og skoleeiere har ansatte med kompetanse som fremmer utvikling, læring og trivsel tilpasset barn og unges behov
 - Mål 3: Barnehageeiere, skoleeiere og barnehagemyndigheter forstår, formidler og etterlever regelverket
 - Mål 4: Barnehageeiere og skoleeiere arbeider kunnskapsbasert i utviklingen av sine barnehager og skoler og overfor lærebedrifter
 - Mål 5: Barnehageeiere, skoleeiere og barnehagemyndigheter utnytter de mulighetene digitaliseringen gir, i læringsarbeid og administrative oppgaver
- Særskilte aktiviteter
- Andre oppgaver

Del IV Styring og kontroll i verksemda

Del V Vurdering av framtidsutsikter

Del VI Årsregnskapet 2018

- Ledelseskommentar til årsregnskapet 2018
- Prinsippnote til årsregnskapet
- Årsregnskap for Utdanningsdirektoratet 2018 med tabeller

Kilder

Del I Leders beretning 2018

Moderne forvaltning

Utdanningsdirektoratet skal bidra til barn og unges læring, mestring og trivsel. Vi gikk inn i 2018 som en fusjonert virksomhet med høye ambisjoner for arbeidet vårt. Nytt mandat for virksomheten og nye organisatoriske strukturer har gitt oss mulighet til å gjennomgå arbeidsprosesser og oppgaver for å sikre at vi utvikler virkemidlene våre til å være mer treffsikre og effektive.

Vi bygger en kultur for åpenhet og deling, der vi lærer av hverandre, slik at virkemidlene våre henger godt sammen og skaper merverdi i skoler og barnehager. Arbeidsprosessene våre er forbedret ved at vi i større grad tar utgangspunkt i brukernes behov og arbeider sammen med dem for å finne og utvikle gode løsninger. Vi samarbeider i økende grad på tvers av fagområder og strukturer – både innad i direktoratet og sammen med andre virksomheter – slik at vi sammen kan utvikle helhetlige løsninger som er gode for brukerne. For å

lykkes med digitaliseringen av utdanningssektoren, må IKT inkluderes med øvrig arbeid og tjenester, også organisatorisk. Oppgavene i 2018 er preget av økt oppmerksomhet rundt teknologiske muligheter og brukerretting av tjenester.

Min vurdering er at Utdanningsdirektoratet har levert godt på resultatkravene i 2018. Vi har meget dyktige medarbeidere som har holdt høy kvalitet på arbeidet i en periode som har vært preget av omstilling og endring.

Vi styrker tilbudet til utsatte barn og unge

Alle barn og unge skal bli sett og hørt og oppleve mestring, læring og trivsel i barnehage og skole. Det er avgjørende at vi oppdager sårbare og utsatte barn og unge og gir dem hjelp så tidlig som mulig. Sammen med fire andre direktorater¹ gjennomfører vi 0–24 samarbeidet, som skal forbedre og koordinere tjenester for utsatte barn og unge under 24 år. Samarbeidet er en god modell og en viktig læringsarena for å løse oppgaver på tvers av statlige virksomheter.

Alle barn og unge har rett til et inkluderende barnehage- og skolemiljø. Det er fremdeles mange som opplever mobbing, men vi ser også at tiltakene våre har effekt. De skolene som har deltatt i læringsmiljøprosjektet, har redusert mobbingen. Det er også færre elever som svarer i elevundersøkelsen at de blir mobbet. Å motvirke mobbing krever samarbeid i alle ledd. Fylkesmannen har i år hatt en raskere og mer effektiv håndtering av læringsmiljø saker, og fylkesvise mobbeombud bidrar med støtte og veiledning til barn, elever og foreldre.

Fagfornyelsen – høye ambisjoner for elevenes læring

Samfunnet endrer seg med ny teknologi, ny kunnskap og nye utfordringer. Vi ønsker oss barn og unge som er i stand til å finne løsninger på dagens og fremtidens utfordringer. Da må vi ha læreplaner som legger til rette for varig kunnskap, ferdigheter og forståelse hos elevene. I fagfornyelsen har vi jobbet med å utvikle læreplaner som har tydeligere prioriteringer for det viktigste i skolen, som er fremtidsrettet, og som legger til rette for skolenes pedagogiske handlingsrom og elevenes medvirkning. I mars 2019 sendes forslag til nye læreplaner for grunnskolen og gjennomgående fag på høring.

I en moderne forvaltning må vi jobbe sammen med brukerne våre når vi utvikler virkemidler og tjenester. I fagfornyelsen har vi hatt et tett og åpent samarbeid med Sametinget, partene og andre i sektoren. Vi har delt skisser og fått innspill underveis. Vi har hatt møter, seminarer og arbeidsverksteder. Det er mange som har engasjert seg og bidratt. Det har blant annet resultert i at de nye læreplanene kommer i en ny digital visning som integrerer læreplanene med viktig støttemateriell. På den måten skal fremstillingen av læreplanene være en helhetlig og brukervennlig tjeneste både for lærernes daglige arbeid og for ledernes og skoleeierens styringsarbeid.

Vi har mange spennende oppgaver å løse i 2019. Organisasjonen vår har vist seg å være både solid og tilpasningsdyktig, og vi er godt rustet til å løse oppgavene våre i årene som kommer.

1) Helsedirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Arbeids- og velferdsdirektoratet og Integrerings- og mangfoldsdirektoratet.

Del II Introduksjon til virksomheten og hovedtall

Utdanningsdirektoratet er et ordinært statlig forvaltningsorgan (en bruttobudsjettet virksomhet) som er underlagt Kunnskapsdepartementet (KD). Vi har etatsstyringsansvar for utdanningsadministrasjonene til fylkesmennene og det statlige pedagogiske støttesystemet Statped. Vi har også etatsstyringen av styret for de to statlige samiske videregående skolene i Finnmark og for Sørsamisk kunnskapspark.

Samfunnsoppdraget vårt

Utdanningsdirektoratet skal sikre at den nasjonale utdanningspolitikken blir satt i verk. Direktoratet skal jobbe for at barn, unge og voksne skal få et barnehagetilbud og opplæring av høy kvalitet. Et sentralt arbeidsområde for direktoratet er å øke satsingen på de mulighetene digitalisering gir i læringsarbeid og i administrative prosesser.

Det er flere aktører som har ansvaret for å realisere målene i utdanningssektoren. Sektormålene nedenfor beskriver hva mange aktører skal få til i felleskap. Utdanningsdirektoratet skal bidra til at sektormålene som er satt for barnehagen og grunnopplæringen i Prop. 1 S (2017–2018) for KD, nås.

Mål for barnehagen:

- barnehager med høy kvalitet som fremmer trivsel, lek og læring
- et tilgjengelig barnehagetilbud for alle barn
- forutsigbare rammevilkår som medvirker til mangfold og likeverd i barnehagesektoren

Mål for grunnopplæringen:

- elevene skal mestre grunnleggende ferdigheter og ha god faglig kompetanse
- elevene skal ha et godt og inkluderende læringsmiljø

- flere elever og lærlinger skal gjennomføre videregående opplæring

Brukereffekt mål for Utdanningsdirektoratet 2018

- Barnehageeiere, skoleeiere og barnehagemyndigheter ivaretar barn og unges utvikling, læring og trivsel i barnehager, skoler og lærebedrifter.
- Barnehageeiere og skoleeiere har ansatte med kompetanse som fremmer utvikling, læring og trivsel tilpasset barn og unges behov.
- Barnehageeiere, skoleeiere og barnehagemyndigheter forstår, formidler og etterlever regelverket.
- Barnehageeiere og skoleeiere arbeider kunnskapsbasert i utviklingen av sine barnehager og skoler og overfor lærebedrifter.
- Barnehageeiere, skoleeiere og barnehagemyndigheter utnytter de mulighetene digitaliseringen gir, i læringsarbeid og administrative prosesser.

Direktoratet har en rådgivende rolle overfor departementet og den politiske ledelsen. Vi bidrar med utredninger, utvikler og formidler relevant kunnskap, gir innspill til statsbudsjettprosessene og forvalter tilskudd til sektorene. Direktoratet har ansvar for å utvikle læreplaner for skolen og rammeplaner for barnehagen. Vi utarbeider kartleggingsprøver, nasjonale prøver og sentralt gitt eksamen for norsk grunnskole og videregående opplæring. Videre har vi den overordnede faglige myndigheten for tilsyn, og vi forvalter og tolker regelverket som gjelder barnehager og skoler i Norge. En stor del av jobben vår handler om å veilede og støtte barnehageeierne, barnehagemyndighetene og skoleeierne.

Samarbeid med andre direktorater

Utdanningsdirektoratet er en del av direktørnettverket, der ti direktorater innenfor velferdssektoren er representert. Formålet med nettverket er blant annet å bidra til dialog og samarbeid på tvers av sektorene.

Gjennom 0–24-samarbeidet vil vi bidra til at alle barn og unge får den støtten og hjelpen de trenger for å mestre sitt eget liv. 0–24 er et samarbeid mellom Helsedirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Arbeids- og velferdsdirektoratet, Integrerings- og mangfoldsdirektoratet og Utdanningsdirektoratet.

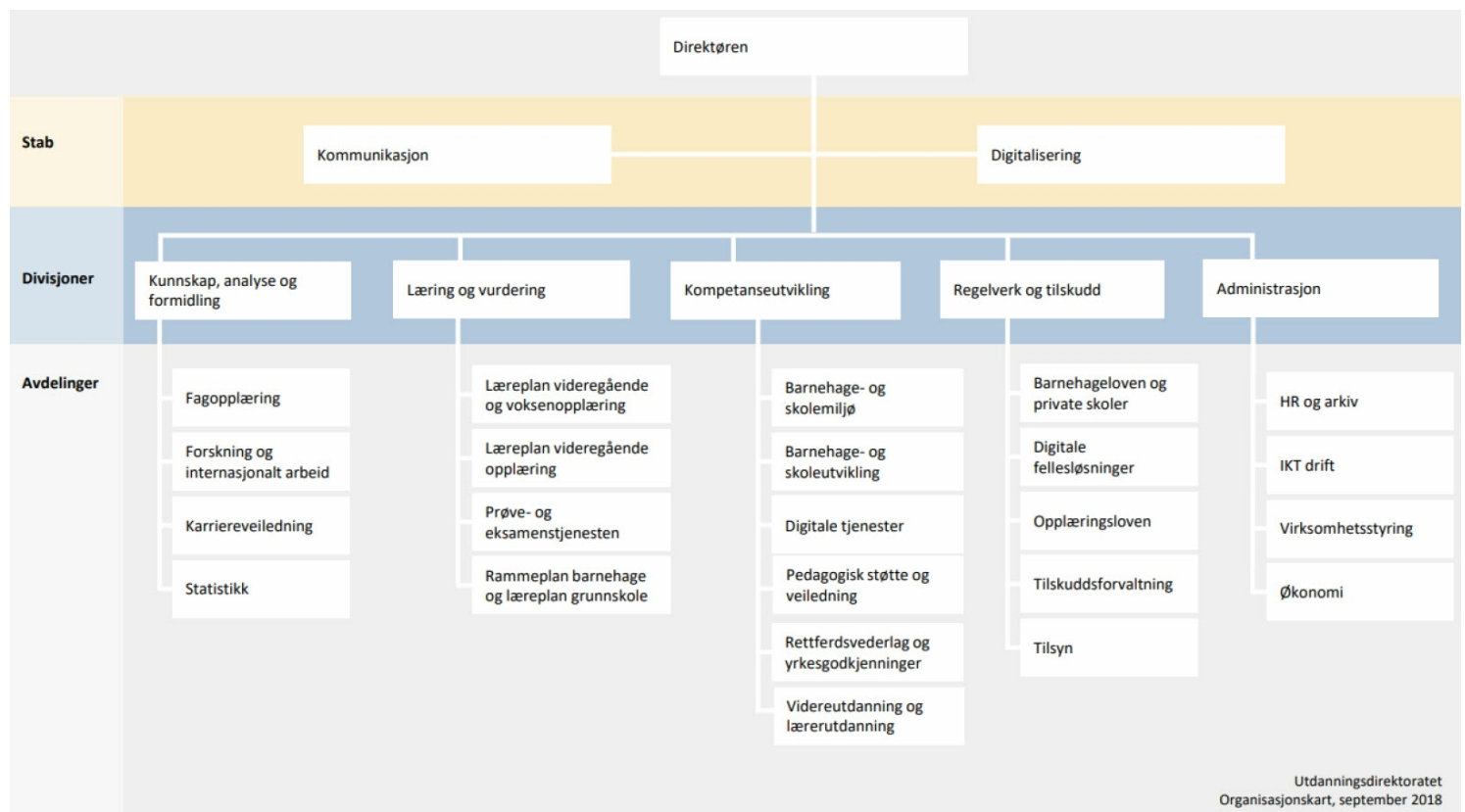
Omtale av organisasjon og ledelse

Utdanningsdirektoratet ledes av direktør Hege Nilssen. Hovedkontoret er i Oslo, og i tillegg har vi kontorer på Hamar, i Tromsø og i Molde. Ved utgangen av 2018 hadde direktoratet 339 årsverk fordelt på de fire kontorstedene våre:

Kontor	Årsverk
Oslo (hovedkontor)	275 årsverk
Hamar	11 årsverk
Tromsø	32 årsverk
Molde	21 årsverk
Totalt	339 årsverk

Utdanningsdirektoratet er delt inn i fem divisjoner med til sammen 23 avdelinger. I tillegg har vi to staber: én stab for digitalisering og én stab for kommunikasjon.

Organisasjonskart og hovedtall for virksomheten 2018

Overordnede tall for prøver og eksamen

Antall sentralt gitte eksamener	2018
Grunnopplæring	71 800
Videregående opplæring	149 900
Privatister i videregående opplæring	69 800

Kompetanse for kvalitet oppsummert

Antall som begynte på videreutdanning	2018
Videreutdanningstiltak for lærere	6 556
Rektorutdanning	491

Feide

Antall	2018
Innlogginger i Feide	177 millioner

Bruk av nettsider

Antall	2018
Økter på Udir.no	9,6 millioner
Økter på Utdanning.no	7,8 millioner

Overordnede tall for klagesaker

Antall	2018
Tilsyn åpnet private skoler	36
Foreløpig tilsynsrapport private skoler (varsel om vedtak)	37
Klager på 9A (skolemiljø)	22
Andre klager	63

Utgivelser

Utgivelser på nettstedene våre	2018
Antall publiserte forsknings-, evaluerings- og kartleggingsrapporter	30

Nøkkeltall fra årsregnskapet til Utdanningsdirektoratet

Utvalgte nøkkeltall fra årsregnskapet fra 2018	
Antall årsverk	339
Samlet tildeling post 01–99 i kr 1 000	13 676 842
Utnyttelsesgrad post 01–29 i prosent	95,6
Driftsutgifter i kr 1 000	987 527
Lønnsandel av driftsutgifter i prosent	33,3
Lønnsutgifter pr årsverk i kr 1 000	970

Del III Årets aktiviteter og resultater

I denne delen redegjør vi først overordnet for Utdanningsdirektoratet bidrag til sektormålene. Deretter går vi gjennom hvordan virkemidlene våre har bidratt til måloppnåelse på de fem brukereffektmålene fra

Kunnskapsdepartementet, gjennom å belyse strategiske prioriteringer, ressursbruk og resultater.

Sektormål for barnehagen og grunnsopplæringen

For å få et utdanningssystem som er tilpasset og inkluderer alle barn og unge, må vi bidra til å skape god utvikling i sektorene våre. Vi må benytte og tilpasse virkemidlene slik at de i størst mulig grad bidrar til at vi når de målene vi har satt oss. Vi må arbeide målrettet for å få en helhetlig virkemiddelbruk og styring av de underliggende etatene våre, slik at sektorene kan se de ulike virkemidlene i sammenheng.

For at barnehage- og skoleeiere skal lykkes med å utvikle barn og unges kunnskaper, ferdigheter og holdninger, uavhengig av bakgrunn og forholdene hjemme, må alle nivåer arbeide systemisk og helhetlig. De spesialpedagogiske ressursene Statped og PPT, tillegg til andre instanser i kommunen, som helsesykepleier, BUP og barnevern, har viktige roller i dette arbeidet. Gode barnehage- og skoleeiere tar tak i utfordringene, etablerer gode systemer og bidrar til god læring og utvikling hos alle barn og unge.

Arbeidet med å implementere ny rammeplan for barnehagen, og å utvikle og implementere et nytt læreplanverk, har vært prioriterte oppgaver for oss i året som har gått. Vi bruker mye ressurser på å legge til rette for økt kompetanseheving i hele sektoren. Utadrettet støtte og veiledning som er tilpasset ulike kapasitets- og kompetansebehov, basert på et pålitelig kunnskapsgrunnlag, er en viktig del av porteføljen vår. Vi har arbeidet med å sikre at barnehage- og skoleeiere følger nasjonale bestemmelser gjennom å forvalte regelverk og tilskuddsordninger, og vi har innrettet tilsynet slik at barnehager og grunnsopplæring kan bruke det i kvalitetsutviklingsprosessene sine.

Sektormål for barnehagen

- barnehager med høy kvalitet som fremmer trivsel, lek og læring
- et tilgjengelig barnehagetilbud for alle barn
- forutsigbare rammevilkår som medvirker til mangfold og likeverd i barnehagesektoren

En barnehage med høy kvalitet

Alle barn skal ha et godt og likeverdig barnehagetilbud. Barnehagene skal ha et inkluderende og stimulerende miljø², der barna får utforske, leke, lære, mestre og oppleve å bli sett. Vi arbeider for å utvikle barnehager der mangfoldet av barn blir ivaretatt, og der alle opplever et godt og trygt barnehagemiljø.

Ny rammeplan for barnehagen ble innført i 2017, og gjennom 2018 har vi arbeidet med å støtte sektoren i implementeringen. I [Spørsmål til Barnehage-Norge 2018](#) går det frem at støtteressursene våre spiller en viktig rolle i dette arbeidet.

For å få til en barnehage med høy kvalitet trenger vi ansatte med god kompetanse. Gjennom våre tilbud om etter- og videreutdanning kan ansatte og styrere få styrket kompetansen sin. Å lede utviklingsprosesser kan

være krevende. Styrere som har deltatt på styrerutdanningen, sier at de har god nytte av studiet i sin jobbhverdag, og at de har utviklet og forbedret måten de leder på.

Barnehagelærerne mener at videreutdanningen har gitt dem bedre kompetanse, og at utdanningen bidrar til å bedre kunnskapsdelingen mellom de ansatte. Etableringen av en regional ordning for kompetanseutvikling i barnehager er et annet tiltak som vil være med på å støtte opp under arenaer for kunnskapsdelingen.

2) <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/nasjonale-satsinger/tilbud-om-kompetanseutvikling-miljo-og-mobbing/>

Sektormål for grunnopplæringen

- elevene skal mestre grunnleggende ferdigheter og ha god faglig kompetanse
- elevene skal ha et godt og inkluderende læringsmiljø
- flere elever og lærlinger skal gjennomføre videregående opplæring

Et inkluderende og utviklende læringsmiljø for alle

Alle har rett til et godt læringsmiljø. Gode klasseledere som aktivt bidrar til å skape positive relasjoner mellom elever, mellom elev og lærer og mellom skole og hjem, har en viktig rolle i dette arbeidet. Målrettet og bevisst arbeid med læringsmiljøet gir resultater. Skoler som har deltatt i læringsmiljøprosjektet, har redusert andelen elever som har opplevd mobbing.

Elevene skal oppleve at de har dyktige lærere som har høye ambisjoner på deres vegne. Lærerne skal legge til rette for en opplæring som er tilpasset elevenes evner og behov, og som gir økt læringsutbytte for alle. Grunnleggende ferdigheter er nødvendige redskaper for – og en forutsetning for – læring og utvikling i fag. Rapporten Tjue år med TIMSS og PISA i Norge forteller oss at det har vært en framgang i norske elevers kompetanse i lesing, naturfag og matematikk de siste 10–15 årene. Men det er fortsatt for mange elever som er på et lavt mestringsnivå, og vi har for få elever på høyt og avansert nivå. Tidlig læring bidrar til mer læring. Alle barn og unge må få den hjelpen de trenger, når de trenger det.

For at vi skal få motiverte og innsatsvillige elever, må de oppleve opplæringen som relevant.

Kjerneelementene i fagene, som vi ferdigstilte i 2018, bidrar til å gi fagene et relevant innhold og tydelige prioriteringer. Gjennom fagfornyelsen blir innholdet i skolen fornyet, og vi har fått en ny definisjon av kompetanse som legger vekt på å utvikle forståelse og evne til kritisk tenkning. Sammen med nye kompetansekrav, økt digitalisering og de mulighetene teknologi gir i opplæringen, fordrer det at lærerne har oppdatert og relevant kompetanse. Gjennom våre kompetansehevingstilbud får lærerne tilbud om å øke kompetansen sin og få faglig påfyll i flere fag og emner. Sammen med dyktige lærere må skoleledere og skoleeiere legge gode rammer for det pedagogiske utviklingsarbeidet, etablere gode systemer og forstå og etterleve regelverket. I rektorutdanningen og i nye videreutdanningsmoduler tilbyr vi skoleledere faglig påfyll

og relevant kompetanse.

Direktoratets brukereffekt mål

I denne delen fremhever vi viktige strategiske satsinger, prioriteringer, ressursbruk og resultater som bidrar til måloppnåelse. Det er flere initiativer som bidrar til måloppnåelse på flere av brukereffektmålene. Vi omtaler dem under et av målene og viser til flere mål der det er relevant.

Mål 1: Barnehageeiere, skoleeiere og barnehagemyndigheter ivaretar barn og unges utvikling, læring og trivsel i barnehager, skoler og lærebedrifter

Dette første målet er omfattende. Vi omtaler i den kommende målbeskrivelsen de virkemidlene vi mener i størst grad bidrar til måloppnåelse. Der det er hensiktsmessig, trekker vi frem eksempler på produkter og brukereffekter for å støtte opp under vurderingen av måloppnåelsen.

Vi har utviklet støttemateriell til implementering av rammeplanen for barnehagen

Ny rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver trådte i kraft i august 2017. Vi har publisert relevant støttemateriell på udir.no. Sidene med støttemateriell er kontinuerlig i bruk, og det har kommet mange positive tilbakemeldinger.

I Spørsmål til Barnehage-Norge høsten 2018 innhentet vi informasjon om hvilke områder i rammeplanen, og støttetiltak, barnehagene trengte mer kompetanse om. Styrerne mener at det først og fremst er behov for økt kompetanse om barnehagens digitale praksis, utviklings- og endringsprosesser, observasjon, planlegging og dokumentasjon. De foretrekker kollektive kompetansetiltak fremfor individuelle tiltak. Denne kunnskapen bruker vi i det videre arbeidet med å gi mer tilpasset støtte i implementering av rammeplanen.

Evaluering av implementering av rammeplan for barnehagen

Det er etablert et evalueringsprogram med et programstyre som har ansvar for utlysning, tildeling og oppfølging av evalueringen. Forskningsmiljø som skal levere rapporter underveis, er valgt. Evalueringen avsluttes i 2023 og har en totalramme på 20 millioner kroner. Programstyret består hovedsakelig av forskere, men har også representanter fra Utdanningsdirektoratet og brukere. Styret ledes av en forsker. Organiseringen er valgt for å sikre faglig kvalitet og legitimitet for beslutningene som tas. Vi skal bruke resultater fra evalueringen til å vurdere eventuelle justeringer i implementeringen av rammeplanen underveis og som grunnlag for fremtidig politikkutforming.

Foreldrene er i hovedsak fornøyd med barnehagetilbudet

Foreldreundersøkelsen høsten 2018 viser at foreldrene i stor grad er fornøyd med barnehagetilbudet. Det er få

endringer i foreldrenes svar i løpet av de tre årene undersøkelsen er gjennomført, bortsett fra at det er en nedgang i andelen foreldre som opplever at bemanningstettheten er tilfredsstillende. En skjerpet pedagognorm ble innført i august 2018, og en ny bemanningsnorm skal være på plass i august 2019. Det er derfor for tidlig å se virkningen av disse normene i høstens undersøkelse.

Fagfornyelsen har flere parallelle utviklingsprosesser

Arbeidet med fagfornyelsen er et av de prioriterte innsatsområdene våre. Fagfornyelsen omfatter fornyelse av fagene i grunnskolen og de gjennomgående fagene i videregående opplæring, læreplanene for programfagene på studieforbereende utdanningsprogram³ og læreplanene for programfag på yrkesfaglige utdanningsprogram. Fagfornyelsen omfatter også støtte til implementering av det nye læreplanverket.

Vi involverer, samskaper og samordner oss for å realisere intensjonene med fagfornyelsen

Vi baserer utvikling og implementering av fagfornyelsen på prinsippene om involvering, samskaping og samordning. I alle faser av arbeidet har vi åpen prosess for å sikre at alle som er interessert og vil bidra, blir involvert. Vi har et tett samarbeid med departementet, partene i Strategi for fagfornyelsen, partene i arbeidslivet gjennom faglige råd, Samarbeidsrådet for yrkesopplæring (SRY) og andre aktører. Vi samarbeider med Sametinget om både de nasjonale læreplanene og det samiske læreplanverket.

En åpen prosess og tette samarbeid bidrar til å aktivisere kompetanse i sektoren, bygge kapasitet og forankre prosessene. Gjennom at vi involverer personer med høy faglig og fagdidaktisk kompetanse og erfaring, skal læreplanene legge godt til rette for en praksis som er forankret i pedagogisk, didaktisk, faglig og empirisk forskning. En omfattende og bred involvering krever også tid og ressurser. Vi må være åpne og lyttende og samtidig gjøre vanskelige prioriteringer og ta vanskelige beslutninger. Vi vet at denne måten å arbeide på øker sjansen for at vi realiserer intensjonene med fagfornyelsen, og vi har fått mange positive tilbakemeldinger fra sektoren på at vi er på rett vei.

Vi har utviklet kjerneelementer og en ny læreplanstruktur

Som en del av fase 1 har vi utviklet kjerneelementene i fag, videreutviklet strukturen i læreplanene og utviklet retningslinjer for læreplanutviklingen. Kjerneelementene skal bidra til et relevant innhold og tydelige prioriteringer, og de skal danne grunnlag for arbeidet med å utvikle kompetansemål i fag. Retningslinjene bidrar til tydelige føringer i utviklingsarbeidet og til helhet og sammenheng i læreplanverket. Den nye strukturen i læreplanene for fag bidrar til at læreplanene blir et godt og tydelig verktøy for alle nivåer.

Vi fikk over 7000 innspill til de første skissene til læreplaner

De første læreplanskissene for fagene i grunnskolen og de gjennomgående fagene i videregående opplæring ble sendt på spørring i midten av oktober. Det kom over 7000 innspill. I tillegg til spørringen har vi involvert mange aktører gjennom referansegrupper, arbeidsverksteder og andre tiltak. Vi arbeider videre med å ferdigstille et endelig utkast til læreplaner som skal på høring våren 2019.

I arbeidet har vi høye ambisjoner for å få til sammenheng og helhet i læreplanverket. Blant annet ønsker vi å ivareta ulike dimensjoner på tvers av fag. Det tar tid og krever rett ekspertise å arbeide godt med helhet og systematikk, og tidsrammen for ferdigstilling til høsten 2020 har utfordret oss underveis.

Vi fornyer læreplaner for programfag på yrkesfaglige utdanningsprogram

Vi startet arbeidet med å utvikle og fornye læreplanene for programfag for yrkesfaglig utdanningsprogram i oktober. I dette arbeidet har de faglige rådene avgjørende innflytelse på det faglige innholdet i læreplanene på Vg3. De følger derfor læreplanutviklingen tett. De faglige rådene har beskrevet det sentrale innholdet i hvert lærefag/yrkeskompetansefag, som er grunnlaget for kjerneelementene i læreplanene og en god progresjon i opplæringsløpet.

Vi fornyer læreplaner for programfag på studieforbereende utdanningsprogram

Vi har startet prosessen med å fornye programfagene på studieforbereende utdanningsprogram. Vi vektlegger samme grad av åpenhet og involvering av interne og eksterne i denne prosessen som i det øvrige arbeidet med fagfornyelsen. Dette arbeidet blir fulgt opp videre våren 2019.

Vi utvikler et helhetlig digitalt læreplanverk med integrert støttemateriell

Vi har gjennom bred brukerinvolvering besluttet konseptet for en ny digital læreplanvisning og startet den tekniske utviklingen. Digitalisering gir oss mulighet til å visualisere sammenhenger mellom de ulike delene og elementene i læreplanverket og til å integrere støttemateriell i visningen. Målet er at tjenesten i større grad skal kunne bidra til at alle delene av læreplanverket blir tatt i bruk i planleggingen av elevenes opplæring, og at lærere, ledere og skoleeiere opplever læreplanverket som et godt arbeids- og styringsverktøy. Vi må også ta hensyn til dem som vil ha utfordringer med å ta i bruk et digitalt læreplanverk. Vi lanserer læreplanvisningen samtidig med de nye læreplanene i 2019.

En skolebasert kompetansepakke skal støtte skolene i å tolke og forstå læreplanverket

Det er godt dokumentert at mange skoler har en svak læreplan- og kompetanseforståelse, og at kompetansen lokalt til å drive utviklingsarbeid varierer. Vi ser at noen er i gang med forberedelser til fagfornyelsen, mens andre ikke er det. Flere nasjonale satsinger og en evaluering av kunnskapsløftet har gitt oss verdifull kunnskap om hvilke tiltak som viser de beste resultatene med hensyn til kvalitetsutvikling i skolen. Vi har derfor startet arbeidet med å utvikle en skolebasert kompetansepakke som skal støtte skolene i å ta i bruk det nye læreplanverket etter intensjonene. Vi innretter kompetansepakken slik at skolene kan bruke den i den nye modellen for kompetanseutvikling.

Vi støtter sektoren i å ta i bruk den overordnede delen av læreplanen

For å bidra til informasjon og støtte til å starte implementering av den overordnede delen av læreplanen har vi publisert den på udir.no sammen med støttemateriell i form av filmer og refleksjonsspørsmål. Filmene forklarer sentrale begreper som dybdelæring og kompetanse, og de er utformet slik at skoler og skoleeiere

enkelt kan ta dem i bruk i egne prosesser. Filmene retter seg også mot fagopplæringen. Vi har hatt over 18 000 visninger på under tre måneder. Dette arbeidet viderefører vi i 2019.

Evaluering av fagfornyelsen

Evalueringsprogrammet skal fremskaffe kunnskap som er til nytte for prosessen med å utvikle og ta i bruk nye læreplaner. Vi vil se dette i sammenheng med evalueringen av en ny modell for kompetanseutvikling. Vi skal bruke evalueringen til å justere fagfornyelsen underveis og som grunnlag for fremtidig politikktutforming. Det er opprettet et eksternt programstyre som har ansvar for utlysning, tildeling og oppfølging av evalueringene i programmet. Programstyret består av fem forskere og tre medlemmer som skal ivareta parts- og brukerperspektivet. En forsker leder styret. Organiseringen er valgt for å sikre faglig kvalitet og legitimitet for beslutninger og for å sette i gang prosjekter som er relevante for brukerne av kunnskapen.

Vi videreutvikler vurderingsordningene etter intensjonene i det nye læreplanverket

Vi videreutvikler eksamen

Nye læreplaner fordrer at vi har ordninger som gjør at man kan vurdere elevenes kompetanse etter det nye kompetansebegrepet. For å hente inn mer kunnskap og erfaringer om hvordan vi best måler elevenes sluttkompetanse, gjennomfører vi blant annet en evaluering av ordningen med åpent internett til eksamen i sju fag, evaluering av matematikkeksamen i ungdomsskolen og utprøving av nye eksamensordninger i praktisk-estetiske fag.

Hovedfunn fra evalueringen av åpent internett til eksamen viser at elever i større grad enn lærere og sensorer opplever bruk av internett til eksamen som relevant. I fag med åpent internett er internett en større integrert del av opplæringen. Elevene viser at de godt forstår forskjellen på plagiat og juks. Én av fem elever opplever eksamensformen som mer stressende enn eksamen uten internett. En del sensorer sier at de vurderer besvarelser der elevene har hatt tilgang til internett, strengere, uten at dette kommer til syne i karakterstatistikken.

Den interne evalueringen av eksamen i matematikk for grunnskolen viser blant annet at det ikke er noen endringer i elevenes matematikkompetanse fra 2017 til 2018. Den eksterne evalueringen avdekker at enkelte elever ikke har hatt tilstrekkelig undervisning og tilgang til digitale verktøy i opplæringen for å kunne imøtekomme kravene til eksamen. Vi får sluttrapporten for hele evalueringen i 2019.

Erfaringer fra utprøvinger av nye eksamensordninger for praktisk-estetiske fag i ungdomsskolen viser at det er utfordringer knyttet til både gjennomføringen og regelverket. Dette ser vi nærmere på i en ekstern evaluering i 2019.

Vi har også nedsatt en ekstern eksamensgruppe som skal bistå arbeidet vårt med å utrede et helhetlig eksamensordningssystem for fagene som er omfattet av fagfornyelsen. Dette arbeidet fortsetter i 2019.

Vi videreutvikler prøvefeltet

Prøvesystemet har utviklet seg over flere år uten at det har vært en klar plan for helheten. Systemet fremstår i dag som noe fragmentert og inneholder prøver med fire ulike formål. Formålene er vanskelig å skille fra hverandre. Det er nødvendig å sikre at prøvene vi tilbyr, er valide og støtter opp under intensjonene i det til enhver tid gjeldende læreplanverket. Det er også behov for å tenke helhetlig om hvilken informasjon prøvesystemet i dag gir, og hva det skal bidra med fremover. I denne vurderingen ligger hvilken informasjon prøvene skal gi til de ulike nivåene - til skoler og kommuner for å støtte opp under underveisvurdering og kvalitetsutvikling, og til nasjonalt nivå for å gi støtte til politikktutforming. Et nytt gjennomføringssystem vil gjøre det mulig å prøve elevenes ferdigheter/kompetanse på nye måter.

Vi har startet arbeidet med å utvikle nye kartleggingsprøver for 1.–4. trinn. I 2018 fikk vi på plass utviklingsmiljøer for nye kartleggingsprøver i lesing og regning (1. og 3. trinn). Arbeidet fortsetter i 2019, parallelt med at vi ferdigstiller nye læreplaner. Prøvene vil være klare til bruk i skolene høsten 2020.

Vi anskaffer en ny gjennomføringsløsning for eksamen og prøver

Oppdatert teknologi er avgjørende for å kunne vurdere elevenes kompetanse på nye måter. Ved at vi anskaffer en ny digital gjennomføringsløsning for eksamen og prøver, kan vi legge til rette for både digital eksamen og adaptive prøver. Et oppdatert gjennomføringssystem er også en forutsetning for at vi imøtekommer kravene om universell utforming av eksamen og prøver innen 2021. I 2018 har vi gjennomført et forprosjekt der vi sikret oss et kunnskapsgrunnlag gjennom å vurdere den samfunnsøkonomiske nytten og aktuelle konsepter, og vi har startet planleggingen av hovedprosjektet. Prosjektet vil gå over flere år.

På nasjonalt nivå er det ingen endring i elevenes prestasjoner i lesing, regning og engelsk

Prestasjonene på nasjonale prøver, som måler elevenes ferdigheter i lesing, regning og engelsk, er relativt stabile over tid. Det gjelder både for 5. og 8. trinn. Andelen på de laveste mestringsnivåene er imidlertid svakt redusert på de fleste områdene etter 2014, men reduksjonen er for liten til at vi kan tillegge den noe vekt.

Elevenes gjennomsnittlige grunnskolepoeng øker lite, men jevnt fra år til år

Gjennomsnittlige grunnskolepoeng⁴ har økt jevnt de siste årene, både nasjonalt og i alle fylker. Informasjonen om grunnskolepoeng er et supplement til den øvrige informasjonen om læringsutbytte. Elevene får i gjennomsnitt høyere karakter på muntlig eksamen enn til standpunkt og høyere karakter til standpunkt enn på skriftlig eksamen. Det er en sterk sammenheng mellom elevenes grunnskolepoeng og sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring.

Økt gjennomføring i videregående opplæring

Blant elevene som startet i Vg1 høsten 2012, har 74,5 prosent fullført og bestått videregående opplæring innen fem år. Det er det høyeste målte resultatet noen gang. Gjennomføringsandelen er høyere for elever på studieforberedende utdanningsprogram (88 prosent) enn for elever som tar yrkesfaglige utdanningsprogram (60 prosent).

Det har vært en rekke tiltak rettet mot bedre gjennomføring i videregående opplæring for å hindre at utsatte

grupper elever faller ut av opplæringen. En del tiltak har gått på oppmykninger i den opprinnelige strukturen, slik at yrkesfagelever har fått møte praksisfeltet tidligere i opplæringen. Yrkesretting og relevans i fellesfagene på yrkesfaglige utdanningsprogram kan øke elevenes motivasjon for faget og gi mer helhet og sammenheng for både lærere og elever. Elevene vil kunne oppleve opplæringen som mer tilpasset og relevant. FYR-prosjektet (fellesfag, yrkesretting og relevans) har mange eksempler på at dette er mulig. Som en del av fagfornyelsen innfører vi nå en utdanningsprogramspesifikk del i fellesfagene matematikk og naturfag for yrkesfaglige utdanningsprogram og en yrkesfagsspesifikk del i fellesfagene norsk og engelsk.

Det har vært mye forskning som kan forklare årsaken til gjennomføringen i videregående opplæring etter Reform 94. Det foreligger imidlertid ingen forskning som kan forklare hvorfor gjennomføringen har blitt bedre for det kullet det nå foreligger statistikk om. Det er store variasjoner mellom fylkene og store forskjeller mellom skolene i samme fylke. Skolebidragsindikatorerne viser at det er forskjell i hvor mye den enkelte skoleeier/det enkelte fylke bidrar til at elevene fullfører opplæringsløpet.⁵ Dette gir skoleeiere viktig informasjon om kvaliteten på opplæringen i fylket totalt og ved spesifikke skoler.

Fraværet i videregående skole er lavere enn før fraværsgrensen ble innført

For skoleåret 2016–17 var det en markant nedgang i elevenes fravær i videregående skole sammenlignet med tidligere år. Etter denne nedgangen har fraværet i videregående skole stabilisert seg, men det er en liten økning i timefraværet.⁶ Vi kan knytte reduksjonen i fraværet til fraværsgrensen som ble innført i 2016.

Delrapport 2 fra FAFO om evalueringen av den nye fraværsgrensen i videregående skole viser at fraværet er betydelig redusert for alle elevgrupper, men særlig for elever som i utgangspunktet hadde høyt fravær. Statistikken viser også at andelen elever som ikke får vurdering med karakter, er redusert fra skoleåret 2016–17 til skoleåret 2017–18, men ikke så mye som forventet ut fra trenden tidligere skoleår. Det for tidlig å si noe direkte om sammenhengen mellom fraværsgrense og frafall.

Flere har fått læreplass

Flertallet av ungdommer som søker seg til læreplass, får tilbud om det. Ved utgangen av 2018 hadde 74 prosent av søkerne fått godkjent lærekontrakt, noe som er den høyeste andelen siden målingene startet i 2011. I tillegg hadde 3 prosent av søkerne fått opplæringskontrakt og 3 prosent startet i fagopplæring i skole.

Det er mange faktorer som kan ha betydning for hvorvidt en ungdom får læreplass eller ikke. Ungdom med svake karakterer og høyt fravær får i mindre grad lærekontrakt enn de som har høyere karakterer og lavere fravær. Søkere med innvandrerbakgrunn eller med foreldre som har utdanning på grunnskolenivå, får i mindre grad lærekontrakt enn andre søkere. Ved slutten av 2018 sto i alt 5667 søkere uten opplæring i bedrift eller fagopplæring i skole. Fra tidligere analyser vet vi at mange av søkerne uten læreplass får kontrakt i løpet av våren året etter at de søkte (Utdanningsspeilet 2018). For å øke antallet elever som får læreplass, har vi tjenester som finnlærebedrift.no og utdanning.no, som vi omtaler nærmere under mål 4.

Å arbeide med læringsmiljø reduserer mobbing

For å forbedre læringsmiljøet og redusere mobbing i barnehager og skoler startet vi i 2013 opp læringsmiljøprosjektet. NTNU leverte i 2018 en evaluering av de tre første puljene som viser at forekomsten av mobbing i skolene som deltok i disse puljene, er redusert. Mange skoler som har deltatt i læringsmiljøprosjektet, lå tidligere over landsgjennomsnittet når det gjelder mobbing, men nå ligger flertallet av dem klart under landsgjennomsnittet. Elevundersøkelsen høsten 2018 viser også at mobbetallene generelt går ned. I 2018 svarer 6,1 prosent av elevene at de blir mobbet to til tre ganger i måneden eller oftere. Dette er en nedgang på 0,5 prosentpoeng fra 2017.

Evalueringen fra læringsmiljøprosjektet viser at barnehager og skoler som har behov for det, har effekt av nasjonale støtteordninger. Vi har utviklet kompetansepakker som barnehager og skoler kan tilpasse til sitt behov. En utfordring er å ha tid til, og å prioritere det å utvikle et godt læringsmiljø. Når vi rekrutterer til prosjektet, legger vi vekt på at barnehagene og skolene ikke skal være involvert i andre store prosjekter/satsinger, men vi ser at flere nevner nettopp dette som en utfordring. En annen utfordring er å få mobilisert og ansvarliggjort hele personalet. Sett i lys av at forankringen i utvelgelsesprosessen er noe svak, er dette noe vi bør se nærmere på ved oppstart av en ny pulje. Disse utfordringene er de samme for både barnehage og skole.

Fylkesvise mobbeombud støtter og veileder barn, unge og foreldre

Høsten 2018 satte vi i verk en ordning der hvert fylke fikk sitt eget mobbeombud. Mobbeombudet skal støtte og veilede barn, elever og foreldre, slik at de får ivaretatt sine rettigheter til et godt psykososialt miljø i barnehage og grunnskole. Mobbeombudet skal også samarbeide med elev- og lærlingombudet for at elever og lærlinger skal få ivaretatt sine rettigheter til et godt psykososialt miljø i videregående opplæring. Det er Læringsmiljøsentret ved Universitetet i Stavanger som har fått ansvaret for den faglige forankringen for mobbeombudene. Ordningen blir følgeevaluert av NOVA, som skal levere rapporten sin i juni 2020.

For å støtte arbeidet med et godt læringsmiljø har vi også startet en videreutdanningsmodul i ledelse som har fått navnet «skolemiljø og ledelse». Denne omtaler vi nærmere under mål 2.

3) *Studieforberedende utdanningsprogram på normert tid.*

4) *Grunnskolepoeng er et snitt av alle avsluttende karakterer i grunnskolen multiplisert med 10.*

5) <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/tema/skolebidragsindikatorer-for-skolearet-2017-18--analyse/>

6) <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/tema/fravar2/analyse-fravarstall/>

Mål 2: Barnehageeiere og skoleeiere har ansatte med kompetanse som fremmer utvikling, læring og trivsel tilpasset barn og unges behov

Vi øker kompetansen til ansatte i barnehagen og grunnskolen

Vi bruker mye ressurser på kompetanseutvikling i barnehagen og grunnsopplæringen. Dette er et område som er i kontinuerlig utvikling. Vi utvikler nye videreutdanningstilbud samtidig som barnehage- og skolebaserte tilbud blir utviklet lokalt. Den desentraliserte ordningen for kompetanseutvikling i skolen er godt etablert, og en regional ordning for kompetanseutvikling i barnehager er i etableringsfasen. Barnehage- og skoleeiere skal legge til rette for videreutdanning for den enkelte ansatte samtidig som de skal legge til rette for felles kompetanseutvikling i den enkelte barnehage og skole gjennom den regionale og den desentraliserte ordningen.

Tettere samarbeid med lærerutdanningene innen kompetanseutvikling

Samarbeidet med universitets- og høgskolesektoren blir stadig mer omfattende, og vi er i større grad enn tidligere involvert i oppfølgingen av «Lærerutdanningen 2025 – nasjonal strategi for kvalitet og samarbeid i lærerutdanningen». Det er etablert flere samarbeidsarenaer med lærerutdanningen. Vi viderefører arbeidet i etter- og videreutdanningsregionene (EVU-regionene), er observatør i Universitets- og høgskolerådet – lærerutdanningen (UHR – LU) og Nasjonalt forum for lærerutdanning og profesjonsutvikling (NFLP) og har sekretariatsansvar for Faglig råd for lærerutdanning. Vi har også samarbeid med lærerutdanningen gjennom ulike tiltak i form av for eksempel nettverk og enkeltinstitusjoner knyttet til avgrensede tiltak og oppdrag. Vi har flere ulike samarbeidsarenaer som gir oss mulighet til å se helhet og sammenheng i kompetanseutviklingstiltakene våre. De ulike ordningene våre krever god samordning og gode kommunikasjonslinjer med lærerutdanningene, slik at de ulike virkemidlene fremstår som supplerende og samlende.

Regional ordning i barnehage og desentralisert ordning i skolen er i utvikling

I den regionale ordningen i barnehager og den desentraliserte ordningen i skolen har vi i 2018 tildelt Høgskulen på Vestlandet rollen som koordinerende lærerutdanningsinstitusjon med ansvar for UH-nettverk for perioden 2018–2021. Lærerutdanningene er en sentral aktør i de lokale møtearenaene og i samarbeidet mellom koordinator for universiteter og EVU-regionene og er viktige for den videre kompetanseutviklingen. I den regionale ordningen er arbeidet med å etablere samarbeidsfora i gang. I den desentraliserte ordningen for skolene er det etablert et samarbeidsforum. Samarbeidsforaene skal bli enige om en felles langsiktig plan for kompetanseutvikling. Arbeidet i samarbeidsforaene blir koordinert av fylkesmannen.

Videreutdanningen for barnehagelærere bidrar til nye måter å arbeide på og bedre kunnskapsdeling mellom de ansatte

Vi tilbyr flere videreutdanningstilbud for barnehagelærere: språkutvikling og språklæring, læringsmiljø og pedagogisk ledelse, naturfag og matematikk, tilleggsutdanning i barnehagepedagogikk (TiB) og veilederutdanning for praksislærere. Deltakerundersøkelsen for videreutdanning av barnehagelærere viser at de er godt fornøyd med studiene. Et stort flertall (86 prosent) mener at videreutdanningen har gitt dem nye måter å arbeide med barna på, og at deltakerne har forbedret måten de tilrettelegger for barnas opplevelser,

utvikling og læring på. Studiet har også ført til bedre kunnskapsdeling mellom de ansatte. Det er en betydelig andel som mener at videreutdanningen har vært positiv for samarbeidet i barnehagen.

De fleste av styrerne som tok lederutdanning, mener at de har nytte av det de har lært, i jobbhverdagen. Litt over halvparten mener at de også har forbedret sin måte å lede på.

Vi tilbyr et økt antall studieplasser på videreutdanning for barnehagelærere

I tråd med tildelingen for 2018 økte vi antall studieplasser i studiet barns språkutvikling og språklæring i barnehagen. Det ble opprettet 135 flere studieplasser enn i 2017. Tilbudene ble godt mottatt i sektoren og hadde om lag 270 søkere. På bakgrunn av innskjerpingen av pedagognormen var det våren 2018 en markant økning i søkere til studietilbudet tilleggsutdanning i barnehagepedagogikk (TiB). Studiet er rettet mot personer med en annen høgskoleutdanning som ønsker å kvalifisere seg for arbeid som pedagogisk leder i barnehage. Vi opprettet flere studieplasser, og til sammen fikk 136 personer tilbud om studieplass i TiB høsten 2018. I 2018 var det totalt 1492 som fikk tilbud om studieplass, inkludert på nasjonal lederutdanning for styrere i barnehager.

Fagskoleutdanning for barnehageansatte

Fagskoleutdanningen er ett av tiltakene i strategien «Kompetanse for fremtidens barnehage (2018–2022)». Det er en videreutdanning for fagarbeidere og assistenter med minimum fem års erfaring fra arbeid med barn. Tiltaket er et viktig bidrag til å nå målet om at alle grupper ansatte skal få en mulighet til videreutdanning. Vi har satt i gang et nytt kull med fagskoleutdanning for fagarbeidere og assistenter. Totalt startet 315 barnehageansatte på studiet, som går over to år. Tiltaket ble evaluert i 2018 og viser at studiene overordnet sett er av god kvalitet, og at deltakerne er fornøyde.

Pilotering av nye karriereveier - lærerspesialist

Lærerspesialistpiloteringen gikk i 2018 over i en ny fase med en betydelig oppskalering av antall deltakere og antall berørte fag og fagområder i både lærerspesialistfunksjonen og lærerspesialistutdanningen. I 2018 har vi lagt til rette for en ytterligere økning til 3000 lærerspesialister på fem år, jf. Jeløyeklæringen, og en ny lærerspesialistutdanning i spesialpedagogikk. Lærerspesialister har både fordypning i fag/fagområde og kompetanse i utviklingsarbeid, og vil kunne styrke skolenes arbeid med blant annet fagfornyelsen, veiledning av nyutdannede, tidlig innsats og profesjonsfaglig digital kompetanse. Vi er i løpende dialog med sektoren om innholdet i lærerspesialistfunksjonen.

Lærere har stort utbytte av videreutdanning

Gjennom strategien «Kompetanse for kvalitet» har cirka 5500 lærere fått videreutdanning i studieåret 2017–2018. Deltakerne opplever at de har stort utbytte av studiene. Rundt 40 prosent av lærerne som tar videreutdanning, gjør det fordi de ønsker å lære mer om faget. Omtrent en tredjedel oppgir krav i den nye kompetanseforskriften som sin viktigste motivasjon for å ta videreutdanning.

Deltakerundersøkelsen for lærere i 2018 har sett spesielt på om de som studerer på grunn av nye kompetansekrav, har en annen opplevelse av å ta videreutdanning enn de som studerer av andre grunner. Lærerne som studerer på grunn av den nye kompetanseforskriften, opplever i større grad det faglige nivået på studiet som for høyt enn de som studerer av andre grunner. De som er motivert av andre grunner enn kompetanseforskriften, opplever også læringsutbyttet som større. Et forhold som er viktig for opplevelsen av læringsutbytte, er delingskulturen ved skolen. Lærere som opplever at det er tilrettelagt for deling av kunnskap fra studiet ved skolen, har også et større læringsutbytte.

En større andel lærere oppfyller kompetansekravene i norsk, matematikk og engelsk. Vi mener en viktig årsak til dette er skoleeierens disponering av ansatte og videreutdanning av lærere. Vi fortsetter derfor satsingen på videreutdanning i disse fagene gjennom «Kompetanse for kvalitet».

Vi tilbyr flere nye videreutdanningstilbud fra neste studieår, inkludert videreutdanningstilbud innen digitalisering

Det er stadig behov for å utvikle og fornye videreutdanningstilbud, spesielt med tanke på kompetanse innen digitalisering og bruk av teknologi. Høsten 2018 ble det gjennomført en utlysning for nye videreutdanningstilbud for lærere i praktisk-estetiske fag, naturfag, programmering, begyinneropplæring og spesialpedagogikk. 41 nye tilbud ble valgt. For neste studieår vil det være 193 videreutdanningstilbud for lærere opprettet for «Kompetanse for kvalitet».

Teknologi har endret måten vi lærer, kommuniserer og arbeider på. Lærere trenger oppdatert og relevant kompetanse for å være i stand til å ta bruk digitale verktøy i undervisningen og utvikle digitale ferdigheter. Som en oppfølging av digitaliseringsstrategien er det utviklet et nettbasert videreutdanningstilbud, profesjonsfaglig digital kompetanse (PfdK), i 2018. 637 lærere søkte studiet, og 352 begynte på studiet i 2018–2019. Dette er det største antallet deltakere i et enkelttilbud i «Kompetanse for kvalitet». Det vil komme et tilsvarende tilbud for lærere i videregående opplæring fra 2019.

Vi tilbyr en relevant skolelederutdanning med høy kvalitet

Evalueringen av rektorutdanningen viser at innholdet og innretningen av utdanningen samsvarer med forskning om hva som er effektiv skolelederutdanning. Deltakerne vurderer kvaliteten på tilbudet som svært god og relevant for egen praksis, og de mener at de ulike elementene og aktivitetene er godt organisert og har et godt innhold og god kvalitet.

Mange skoleledere har etterlyst mer utdanning etter rektorutdanningen. Vi har startet opp et arbeid med utvikling og innføring av en modulbasert videreutdanning for skoleledere. Alle modulene vi skal tilby, er knyttet til hva skoleledere har etterspurt, og til store satsingsfelt i grunnutdanningen. Fra 2019 vil det være tilbud om fem forskjellige moduler innen temaene digitalisering og ledelse, juss for skoleledere, skolemiljø og ledelse, ledelse av lærings- og læreplanarbeid og ledelse av utviklings- og endringsarbeid.

Vi viderefører tiltak fra yrkesfaglærerløftet som del av den desentraliserte ordningen for kompetanseutvikling innenfor yrkesfag

Tiltakene hospitering og faglig oppdatering, som er en del av yrkesfaglærerløftet, blir gjennomført for siste gang i sin nåværende form i skoleåret 2018–2019. Vi viderefører tiltakene som en del av den desentraliserte ordningen for kompetanseutvikling innenfor yrkesfag fra høsten 2019. Sammen med fylkeskommunene arbeider vi med føringene for den desentraliserte ordningen. Vi har avtaler med åtte UH-institusjoner om videreutdanningstilbud og kombinerte etter- og videreutdanningstilbud innenfor yrkesfag. Studieåret 2018–2019 har vi 28 studietilbud (33 klasser) for om lag 700 yrkesfaglærere.

Strategi for etter- og videreutdanning i PP-tjenesten (SEVU-PPT) ble avsluttet i 2018

Målet med satsingen har vært å bidra til at tjenesten i større grad arbeider med organisasjons- og kompetanseutvikling i barnehage og skole. Strategien⁷ har bestått av ulike kompetanseutviklingstilbud, etablering av nettverk for PP-tjenester og nettverkskonferanser og utvikling av en nettbasert læringsressurs. Utdanningsdirektoratet har hatt det overordnede ansvaret, mens UH har koordinert etter- og videreutdanningstilbudene. Statped har fulgt opp nettverkene og enkelte etterutdanningstilbud på oppdrag.

Det er for tidlig å trekke endelige konklusjoner om hvorvidt satsingen har bidratt til endring av praksis i PP-tjenesten. Evalueringen av strategien viser til at «SEVU-PPT har vært gjennomført i et mangfoldig landskap. [...] Strategien har kanskje derfor ikke i like stor grad nådd ut til alle, selv om den har nådd ut til mange.» Likevel tyder det på at sentrale mål for strategien er innfridd. Samtidig ser vi at det er en klar nedgang i andelen kommuner som har etablert tiltak for kvalitetsutvikling på området fra 2012 til 2017. Dette er bekymringsfullt med tanke på den nye modellen for kompetanseutvikling, der større ansvar er lagt til skole- og barnehageeiernivået.

Vi må se kompetanseutvikling i sammenheng

Vi har flere tiltak for kompetanseutvikling både for barnehage og for grunntidning. Deltakerundersøkelsen for lærere viser at kompetansen i stor grad blir hos den enkelte som har tatt utdanning. I deltakerundersøkelsen for barnehageansatte er bildet noe mer nyansert.

Vi får tilbakemelding om at det er høy kvalitet på de ulike utdanningstilbudene, men at det kan være vanskelig å orientere seg i de ulike ordningene. Noen tilbud organiserer vi sentralt, mens vi for andre tiltak, for eksempel innenfor desentraliserte og regionale ordninger, finner løsninger lokalt i samarbeid med alle aktørene.

Utfordringen vår fremover blir å finne gode løsninger for å kommunisere det store bildet – hvordan de ulike tiltakene kan bygge opp under en samlet kompetanseutvikling og ikke bli opplevd som konkurrerende.

Tabell: deltakelse i ulike videreutdanningstilbud

Tabellene nedenfor gir en oversikt over deltakelse innenfor utvalgte videreutdanningstilbud på barnehagefeltet og i grunntidningen.

Deltakelse i videreutdanning av styrere

	Årskull 2016/2017	Årskull 2017/2018	Årskull 2018/2019
Antall søkere til styrerutdanningen	524	480	407
Søkere godkjent av barnehageeier	486	470	340
Søkere påbegynt styrerutdanningen	406	369	323
Andel fullført styrerutdanningen	96 %	84%*	kommer 2019

* 300 har fullført. 10 deltakere som ikke har fullført har fått permisjon eller utsatt eksamen, og disse er ikke inkludert.

Deltakelse i videreutdanning av barnehagelærere

	Årskull 2016/2017	Årskull 2017/2018	Årskull 2018/2019
Antall søkere til videreutdanning av barnehagelærere	844	1156	1560
Søkere godkjent av barnehageeier	636	960	1400
Søkere påbegynt videreutdanning av barnehagelærere	575	798	892
Andel fullført videreutdanning av barnehagelærere	94 %	90 %	kommer 2019

Deltakelse i videreutdanning av lærere

	Årskull 2016/2017	Årskull 2017/2018	Årskull 2018/2019
Antall søkere til videreutdanning av norsklærere	1685	1544	1768
Søkere godkjent av skoleeier	1094	1191	1308
Søkere påbegynt videreutdanning i norsk	1003	1113	1201
Andel fullført videreutdanning i norsk	95 %	97 %	kommer 2019
Antall søkere til videreutdanning av engelsklærere	2003	1818	1707
Søkere godkjent av skoleeier	1312	1382	1257
Søkere påbegynt videreutdanning i engelsk	1077	1276	1178
Andel fullført videreutdanning i engelsk	97 %	97 %	kommer 2019
Antall søkere til videreutdanning av matematikklærere	2869	2320	2094
Søkere godkjent av skoleeier	2012	1809	1609
Søkere påbegynt videreutdanning i matematikk	1793	1658	1488
Andel fullført videreutdanning i matematikk	94 %	94 %	kommer 2019

Deltakelse i videreutdanning av rektorer

	Årskull 2016/2017	Årskull 2017/2018	Årskull 2018/2019
Antall søkere til rektorutdanningen	625	594	665
Søkere godkjent av skoleeier	547	528	550
Søkere påbegynt rektorutdanningen	489	458	491
Andel fullført rektorutdanningen	91 %	93 %*	kommer 2020**

* 415 har fullført. 11 deltakere som ikke har fullført har fått permisjon eller utsatt eksamen, og disse er ikke inkludert.

** Rektorstudanninga går over tre semestere. Tall for årskuller 2018/2019 som har fullført, foreligger først våren 2020.

Deltakelse i vidareutdanning av lærerspesialister

	Årskull 2018/2019
Antall søkare til lærerspesialister	520
Søkere godkjent av skoleeier	258
Tilbud gitt av Udir	215
Påbegynt lærerspesialistutdanning	187
Andel fullført lærerspesialister	kommer 2020

At andelen deltakere som fullfører, er noe lavere en andelen som har søkt eller påbegynt de ulike utdanningene, er ikke overraskende og heller ikke alarmerende. De hyppigste årsakene til frafall underveis er sykdom, endrede arbeidsforhold eller at deltakerne bruker lengre til på utdanningen.

7) <https://www.sevuppt.no/>

Mål 3: Barnehageeiere, skoleeiere og barnehagemyndigheter forstår, formidler og etterlever regelverket

Barnehagemyndighetene har fått økt kompetanse til å føre tilsyn

Barnehagemyndighetenes kompetanse til å føre tilsyn har utviklet seg i positiv retning, men fylkesmennes rapporteringer fra tilsyn med kommunen som barnehagemyndighet viser at kommunene må bli bedre til å gjøre risikovurderinger i forkant av tilsyn og veiledning. Kommunene er ikke gode nok til å bruke den kunnskapen og informasjonen de har om barnehagene, til å vurdere hvilke temaer og hvilke barnehager som er aktuelle for tilsyn. Det er nødvendig at kommunene gjør slike risikovurderinger for at veiledningen og tilsynet skal dekke behovet bedre. På den måten kan kommunen oppfylle det overordnede kravet om å påse at barnehagen etterlever regelverket. At tilsynet fungerer etter hensikten, er ekstra viktig på dette området, der barn og foreldre har få klagemuligheter etter regelverket. De minste barna har ikke alltid forutsetninger for å uttrykke en eventuell mistriivsel.

Tilsyn skal undersøke praksis og avdekke brudd på regelverket, samt pålegge endring der praksis er i strid med regelverket. Siden vi overtok det overordnede ansvaret for tilsyn med kommunen som

barnehagemyndighet, ser vi at vi avdekker brudd på regelverket i om lag ni av ti tilsyn. Vi velger hvem vi fører tilsyn med, etter en risikovurdering der vi ser på sannsynligheten for og konsekvensene av at det foreligger brudd på regelverket. Dette innebærer at vi ofte avdekker brudd der vi fører tilsyn. Statlige tilsyn kontrollerer vesentlige deler av regelverket og motiverer sektoren gjennom kontroll.

Fra høsten 2017 har fylkesmannen kunnet føre tilsyn direkte med barnehager i særlige tilfeller.

Fylkesmannen har i 2018 kommet godt i gang med dette. Inntrykket vårt er at tilsynshjemmelen er en integrert del av fylkesmannens portefølje, og at man generelt har gått over fra å drøfte vilkår for å føre tilsyn til å faktisk gjennomføre tilsyn. Vurderingen vår er at tilsynshjemmelen har bidratt til å styrke barnas og foreldrenes rettssikkerhet. Vi mener likevel at det kan være aktuelt å

- tydeliggjøre innholdet i barnehagemyndighetens oppgave med å gjennomføre risikovurderinger, veiledning og tilsyn
- tydeliggjøre de ulike rollene kommunen har, og hvilke oppgaver som hører inn under henholdsvis eier og myndighet
- operasjonalisere kravene som stilles til barnehagen/barnehageeieren i så stor grad som mulig

Vi har arbeidet med å øke læringseffekten av tilsynet, og vi får tilbakemeldinger fra fylkesmannen om at veiledningsaktivitetene er nyttige og nødvendige.

Mer helhetlig tilnærming i Felles nasjonalt tilsyn 2018–2021 for opplæringsområdet

Oppsummeringsrapporten for Felles nasjonalt tilsyn 2014–2017 viste at skolene har hatt vilje til å rette opp praksis når de gjennom tilsyn har blitt gjort kjent med at de ikke oppfyller alle kravene i regelverket. Skoleeiere og skoleledere har gitt gode tilbakemeldinger om at vi har kombinert tilsynet med veiledning om regelverket. For å støtte fylkesmannen med risikovurderinger og øke treffsikkerheten vil vi i 2019 gjennomføre flere tiltak for å øke fylkesmannens kompetanse.

Felles nasjonalt tilsyn 2018–2021 har følgende temaer:

- skolemiljø
- spesialundervisning
- tidlig innsats (frem til regelverket ble endret)
- skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen
- grunnskoleopplæring for voksne
- videregående opplæring for voksne

Temaene er valgt ut etter en risikovurdering. De skal styrke skoleeierens og skolens evne til å etterleve regelverket. Flere av temaene handler om å sikre et trygt og likeverdig opplæringstilbud for utsatte barn og unge.

Åpenhet rundt tilsyn kan bidra til færre brudd på regelverket

Egenvurderingsverktøyet RefLex inneholder flere temaer som barnehagen, barnehagemyndigheten og skoleeierne/skolelederne/lærerne kan bruke når de vurderer egen praksis i lys av regelverket. Temaene i RefLex er valgt ut fordi vi mener de er spesielt viktige, og inkluderer blant annet barnehagemyndighetens veiledning og tilsyn og spesialundervisning. Brukerundersøkelser viser at RefLex er en støtte for kommunene, ved at de selv kan vurdere om de oppfyller kravene som regelverket stiller på området, og at de kan få veiledning til hvert spørsmål. RefLex bidrar til færre brudd på regelverket fordi skoleeiere og skoler blir bedre kjent med kravene og forventningene i regelverket.

Erfaring med håndhevingsordningen tyder på at den virker

Vi fører oversikt over antall saker som blir meldt til fylkesmennene om skolemiljø etter opplæringsloven kapittel 9 A. Vi ser at det i andre halvår 2017 ble meldt inn 565 saker, og at dette tallet økte til 837 saker i første halvår 2018. Av totalt 1402 saker ble aktivitetsplikten brutt i 619 og oppfylt i 155. Fylkesmennene har lagt ned mye arbeid og lagt vekt på å få sakene enklere, raskere og tryggere ferdigbehandlet, jf. formålet med ordningen. Fylkesmennene bruker mye tid på håndhevingsordningen, men løser likevel sakene innen rimelig tid. Det er for tidlig å si noe om effekten av det nye regelverket for den enkelte elev.

I det interne arbeidet med klagesaker samarbeider pedagoger og jurister i Udir. Vi foretar juridiske, faglige og pedagogiske vurderinger av om tiltakene er egnet, og om skolen har gjort det man med rimelighet kan forvente. Vi ser at sakene ofte har gått over lang tid, og at elever med særskilt sårbarhet er involvert. Vurdering av elevens beste og elevens rett til å bli hørt er et grunnleggende hensyn i skolemiljø saker, samtidig som det kan være krevende vurderinger når flere elevers beste står mot hverandre.

Vi har i tillegg til å være klageinstans hatt stor oppmerksomhet rundt likebehandling og profesjonalisering av fylkesmennene i arbeidet deres som håndhevingsmyndighet. Vi har utarbeidet veiledningsmateriell om elevenes skolemiljø og om fylkesmannens arbeid som håndhevingsmyndighet. Vi har dessuten utarbeidet flere tolkningsuttalelser for å avklare regelverket og to veiledningstemaer om skolemiljø i RefLex, slik at lærere, skoleledere og skoleeiere kan vurdere om deres egen praksis er i samsvar med regelverket.

Høsten 2018 utarbeidet vi en nettressurs til støtte for skolene i situasjoner der de har fått mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Nettressursen presenterer forsknings- og erfaringsbasert kunnskap om hva som er egnede tiltak i skolemiljø saker. Vi fremhever verdien av å undersøke en sak godt for å kunne sette inn riktige tiltak og ta viktige hensyn i skolemiljø saker. Nettressursen ble lansert 29. januar 2019.

Vi utarbeider veiledningsmateriell på udir.no for å støtte skolene i arbeidet deres med å informere elever og foreldre om elevenes skolemiljø etter opplæringsloven kapittel 9 A. Dette arbeidet vant vi i 2017

Klarspråkprisen i staten for.

Mål 4: Barnehageeiere og skoleeiere arbeider kunnskapsbasert i utviklingen av sine barnehager og skoler og overfor lærebedrifter

Kunnskapsgrunnlaget skal støtte barnehagene og grunnsopplæringen i å arbeide kunnskapsbasert for å heve kvaliteten på tilbudene de gir. Vi legger til rette for bruk av kunnskap i utviklingsprosesser gjennom å formidle pålitelig og relevant informasjon som tall, forskning og egne publikasjoner. Dette publiserer vi i hovedsak på udir.no.

Vi formidler kunnskapsgrunnlaget gjennom statistikknotater og analyser

Publisering og formidling av statistikk og forskning har ulike formål avhengig av målgruppe. For statistikknotater er en del av formålet å sette dagsorden og svare ut aktuelle problemstillinger.

Statistikknotater om barnehagenormer og lærertetthet er blant annet en del av en «følge-med-rolle» i iverksettingen av politiske vedtak. I 2018 arbeidet vi spesielt med å samle nettinnholdet på én flate. Vi har blant annet innarbeidet innhold fra iksenteret.no, personvernskolen og standard.iksenteret.no som en del av udir.no. Vi får også flere henvendelser fra dem som ønsker tilgang på rådata for å gjøre egne analyser.

I året som gikk, publiserte vi 14 analyser i tilknytning til ny statistikk eller nye årganger og sju statistikknotater med mer utdypende analyser og statistikkoblinger. I tillegg til analysene og statistikknotatene har vi publiseringer som Utdanningsspeilet, realfagsbarometer og indikatorrapporten for samfunnskontrakten. Statistikk over elevresultater og læringsmiljø inngår i verktøy som ståstedsanalysen og tilstandsrapporter. Disse verktøyene kan skoleeiere, skoler, barnehager og andre bruke til å vurdere egen sektor og enheter.

For å hjelpe barnehagene med å undersøke om de oppfyller nye minimumskrav til bemannings- og pedagogtetthet⁸, har vi utviklet en bemanningskalkulator for barnehage. Vi har også en pedagognormkalkulator for grunnskolen. Disse kalkulatorverktøyene er mye brukt.

Vi gjør kunnskap om barnehageutvikling lettere tilgjengelig

For å tilgjengeliggjøre samlet kunnskap om barnehageutvikling, kvalitetsutvikling i barnehagen (KiB) har vi etablert et nettsted⁹ med ressurser og verktøy. Vi publiserer også statistikk fra barnehagene på <http://www.barnehagefakta.no> og på udir.no. I 2018 utarbeidet vi en analyse om ny bemanningsnorm og skjerpet pedagognorm. I Utdanningsspeilet presenterte vi hovedfunn fra barnehagestatistikken. For å styrke kompetansen til barnehager og barnehageeiere til å forstå og bruke data sammenstiller vi statistikk og leverer ferdige analyser.

KiB ble ferdigstilt i 2017, og vi har satt i gang en evaluering. Formålet med evalueringen er å fremskaffe kunnskap om hvordan barnehager arbeider med kvalitetsvurdering og -utvikling og å evaluere kvalitetsvurderingssystemet. Det blir viktig å se funnene i lys av den nye rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver.

Vi har spurt brukerne hvordan vi kan videreutvikle og legge bedre til rette for bruk av data og kunnskap i utviklingsprosesser

Vi arbeider kontinuerlig for at kunnskapen vi formidler, skal være relevant, tilgjengelig og forståelig. Tjenestene våre skal være enkle å bruke og tilpasset brukernes forskjellige kapasitet, kompetanse og behov. For å hente inn mer kunnskap om hvordan vi kan videreutvikle tjenestene våre, gjennomførte vi to tjenestedesignprosjekter i året som gikk. Det ene prosjektet handlet om kvalitetsvurderingssystemet og det andre om bruk av statistikk.

Brukerne peker på at det er stort spenn i behovene deres. Behovene handler ikke bare om hvilken rolle brukerne har, men hvilket forhold de har til tall, og hvordan de klarer å bruke tallene. Brukerne gir uttrykk for at det er innviklet å hente tall, blant annet fordi tallene ligger i ulike portaler, og fordi resultatene er presentert ulikt. Ledere og eiere rapporterer at det er en stor mengde statistikk tilgjengelig som er tidkrevende å gå gjennom. Flere opplever at de ikke har kompetanse til å analysere tallene, og de er usikre på om de fanger opp og oppdager det som er viktig.

Vi arbeider med å videreutvikle og formidle kunnskapsgrunnlaget, slik at sektoren kan tolke og omsette kunnskapen i god praksis

Vi vet at brukerne våre har stor tiltro til oss som leverandører av tall og forskning. Samtidig er det mange kilder og steder å hente informasjon fra, og det kan være vanskelig å få oversikt og orientere seg i det stadig større utvalget av tall og forskningsrapporter som er tilgjengelig. Tilbakemeldinger fra brukerne viser at det er ulike behov og stort spenn i brukernes kompetanse når det gjelder å finne, tolke og analysere tallene. Det er også behov for mer støtte og kompetanse til å omsette kunnskapen i praksis.

Vi har begynt et arbeid med å se på hvordan vi kan samle all statistikk på udir.no og i større grad publisere tall, analyser og verktøy samlet. For å være tydeligere i kommunikasjonen av hva tallene betyr, har vi blant annet videreutviklet Utdanningsspeilet fra å være et oppslagsverk med deskriptiv statistikk til å gi en mer drøftende og problematiserende analyse. Vi evaluerer Utdanningsspeilet i februar 2019, blant annet med en spørreundersøkelse blant sentrale målgrupper.

Vi må arbeide videre med å videreutvikle tjenestene våre for formidling og spredning av kunnskapen slik at den er tilpasset det store spennet av brukere og kompetansen deres. Det er også områder og sammenstillinger vi mangler kunnskap om, og disse kunnskapshullene må vi arbeide for å tette. For å støtte sektoren i å drive et kunnskapsbasert utviklingsarbeid, skal vi parallelt også arbeide videre med å støtte sektoren i å få kompetanse til å tolke og omsette kunnskapen i god praksis.

Utdanning.no og finnlærebedrift.no er gode støtteverktøy for fag- og yrkesopplæringen

Vi har videreutviklet utdanning.no, en nasjonal nettportal for informasjon om utdanning og yrker med oversikt over det norske utdanningstilbudet. Nettstedet inneholder nå 600 yrkesbeskrivelser, informasjon om 7000 utdanninger og en rekke verktøy for refleksjon og valg. Dette kan utdanningssøkende eller karriereskiftere bruke for å ta et informert utdannings- og karrierevalg. Utdanning.no hadde 7,7 millioner økter i 2018, en økning på 21 prosent sammenlignet med 2017.

I 2018 begynte vi et samarbeid med Kompetanse Norge om å utvikle nasjonale digitale karriereveiledninger.

Samarbeidet omfatter videreutvikling av utdanning.no og etablering av teknisk løsning for e-veiledningstjeneste. Arbeidet med å etablere digitale karriereveiledningstjenester for fagopplæringen ble også startet i 2018. Disse lanserer vi i 2019.

Vi utvikler også kunnskapsgrunnlaget for fag- og yrkesopplæringen, inkludert tilgangen på læreplasser. Finnlærebedrift.no er et verktøy i Yrkesfagløftet, som åpner for å finne frem til potensielle lærebedrifter ut fra for eksempel offentlige godkjenninger og andre merkeordninger. Det gjør det mulig å sammenligne antall lærlinger med antall årsverk knyttet til faget i ulike kommuner og fylker. Alle fylkeskommunene leverer data til finnlærebedrift.no gjennom en frivillig avtale.

8) *Jf. barnehageloven § 18.*

9) <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/kvalitet-i-barnehagen/>

Mål 5: Barnehageeiere, skoleeiere og barnehagemyndigheter utnytter de mulighetene digitaliseringen gir, i læringsarbeid og administrative oppgaver

Oppfølging og realisering av digitaliseringsstrategien og den teknologiske skolesekken går etter planen.

Bruk av teknologi på en hensiktsmessig måte kan bidra til motivasjon, forsterke læring og gi økt kvalitet i opplæringen. Digitale verktøy er særlig viktig for å kunne gi tilpasset opplæring og tilrettelegge for elever med ulike behov. Barnehagene og grunnopplæringen skal gi barn og unge de ferdighetene og den digitale kompetansen de trenger i sin videre yrkesutøvelse. Med programmering og algoritmisk tenkning inn i nye læreplaner og et økt tilfang av digitale læremidler og annen teknologi i opplæringen må mange lærere nå oppdatere kompetansen sin og tilpasse seg til en ny digital arbeidshverdag. En digital infrastruktur er grunnmuren for et godt digitalt læringsmiljø. Vi bidrar til å dokumentere og utvikle viktig infrastruktur gjennom utvikling og spredning av nasjonale standarder for læringsteknologi.

Å arbeide digitalt er ett av tre kjennetegn i virksomhetsstrategien vår. Kjennetegnene forteller oss hvordan vi skal løse oppgavene våre og utføre leveransene våre. Uavhengig av hvilket brukereffekt mål de strategiske satsingene, prioriteringene, ressursbruken og resultatene våre oppfyller, er digitalisering en integrert og vesentlig del av arbeidet vårt.

Vi bidrar med å utvikle kunnskap om profesjonsfaglig digital kompetanse

Kunnskapsdepartementet har gitt oss koordineringsansvar for å følge opp fem utvalgte lærerutdanninger i 2018–2020. Lærerutdanningene har fått ressurser for å arbeide med å heve den profesjonsfaglige digitale kompetansen til de ansatte og studentene på grunnskolelærerutdanningen. I tillegg koordinerer vi et nordisk nettverk for de lærerutdanningene som har etablert eller er i ferd med å etablere nye innovative læringsrom.

Dette gjør vi for å utvikle en praksis rundt studentaktiv læring koblet til utviklingen av profesjonsfaglig digital kompetanse (PfdK). Sammen med spredningsarbeid til øvrige lærerutdanninger bidrar dette til økt kunnskap og kompetanse om dette i lærerutdanningene. Vi har omtalt PfdK¹⁰ mer under mål 2.

Vi styrker programmering i grunnopplæringen

Programmering som valgfag startet som et forsøk i 2016–2017. Alle ungdomsskoler som ønsker det, kan nå tilby programmering fast som valgfag. Fra høsten 2018 har 13 fylkeskommuner og 4 friskoler fått innvilget et toårig forsøk med å tilby programfaget programmering og modellering X. Vi har videre styrket satsingen på programmering gjennom å etablere en ordning der vitensenteret gir over 100 000 barn i 5.–7. klasse og lærerne deres tilbud om undervisning i programmering. I 2018 fikk 54 skoleeiere tildelt utstyrsstipend til bruk i programmering i undervisning i skolene.

Programmering og algoritmisk tenkning blir for første gang en integrert del av kompetansen i flere fag når vi innfører et nytt læreplanverk fra 2020. Dette vil kreve en mobilisering i sektoren slik at lærerne har tilstrekkelig kompetanse i programmering til å kunne lære det videre til elevene.

Vi bidrar til å øke kvaliteten på digitale læremidler

Gjennom den teknologiske skolesekken er det etablert en særskilt tilskuddsordning som vi anslår at vil øke tilfanget og kvaliteten på digitale læremidler. Det ble gitt egne tilskuddsordninger for universell utforming av eksisterende læremidler og for parallellutgaver på nynorsk. Fram til 2020 skal mange skoleeiere, ledere og lærere ta stilling til nye læremidler og digital teknologi. Vi har utviklet en digital veileder Kvalitetskriterier for læremidler i matematikk som skal gjøre dette arbeidet enklere og bidra til at alle læremidler¹¹ i matematikk holder høy kvalitet.

Vi utvikler og videreutvikler fellesløsninger som styrker personvern og informasjonssikkerhet for brukerne

Gjennom de siste årene er Feide innført som nasjonal fellesløsning for sikker autentisering og pålogging i grunnopplæringen, og ved utgangen av 2018 var Feides påloggingsløsning tilgjengelig for 99,9% av elevene ved offentlige skoler, med over 123 millioner pålogginger. I 2018 ble innloggingsløsningen Feide og tjenesteplattformen Dataporten slått sammen til én felles tjeneste, og høsten 2018 ble nye Feide etablert som en nasjonal fellesløsning for innlogging og sikker deling av data i grunnopplæringen. Samtidig ble det etablert en ny samarbeidsavtale og styringsmodell mellom Udir, Unit og Uninett for videre utvikling, forvaltning og drift av nye Feide.

Bruk av nye Feide sees på som en nøkkelfaktor for å ivareta informasjonssikkerhet og personvern i grunnopplæringen ved økt deling av data mellom digitale læremidler og andre tjenester i sektoren. Videre skal Feide bidra til å forenkle og forbedre administrasjon av pålogging og digitale tjenester og øke tilfanget av nye og innovative tjenester. Gjennom informasjonsarbeid rettet mot både skoleeiere og tjenesteleverandører har sektoren kommet godt i gang med å tilrettelegge for bruk av muligheter med nye Feide.

For å informere om den nye personvernforordningen (GDPR) etablerte vi i 2018 egne temasider på udir.no for personvern i skole og barnehage.

Vi er pådrivere for å etablere standarder for læringsteknologi

En digital infrastruktur er grunnmuren for et godt digitalt læringsmiljø. Vi bidrar til å dokumentere og utvikle viktig infrastruktur gjennom utvikling og spredning av nasjonale standarder for læringsteknologi. Vi har formannskapet for Standard Norges komité for læringsteknologi. Gjennom dette arbeidet identifiserer vi utfordringer og finner løsninger på samordningsbehov i sektoren. I 2018 har vi arbeidet med standardutvikling for å bedre tilgangen til digitale læringsressurser, inkludert å legge til rette for å finne relevante ressurser som er tilpasset behovet for den enkelte elev.

Vi dokumenterer den digitale tilstanden i barnehage og skole

Gjennom Monitorundersøkelsen dokumenterer vi den digitale tilstanden i sektorene. Vi arbeider med en ny Monitor som skal bli gjennomført i 2019. Monitor 2019 vil gi oss ny status på den digitale tilstanden i barnehage og skole, for infrastruktur, kompetanse, ferdigheter og bruk av IKT.

10) <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/profesjonsfaglig-digital-kompetanse/rammeverk-larerens-profesjonsfaglige-digitale-komp/>

11) Med læremidler mener vi materiell som er utviklet til bruk i opplæringen.

Særskilte aktiviteter

Status på særskilte aktiviteter som ikke er inkludert i målbeskrivelsen for de fem brukereffektmålene

Referanse tildelingsbrev 2018	Beskrivelse av aktiviteten	Status og resultat
Brukereffekt mål 1	Starte evaluering av implementering av ny rammeplan for barnehagene.	Vi har satt i gang evalueringen av implementering av rammeplan for barnehage og skal ha en åpen prosess videre for å dele relevant informasjon og forskning underveis. Evalueringen varer til 2023.
Brukereffekt mål 2	Utvikle et forslag til helhetlig plan for kvalitetsutvikling i PP-tjenesten.	Aktiviteten ble endret i forbindelse med det igangsatte arbeidet med stortingsmelding om tidlig innsats og inkluderende fellesskap i KD. Vi

		har oversendt en vurdering av det videre behovet for kvalitetsutvikling i PPT til meldingsarbeidet.
Brukereffekt mål 3	Utvikle en e-læringsmodul for lærere i skolen og gi ansatte i PPT bedre kompetanse om elever med stort læringspotensial.	Vi har startet utviklingen av en kompetansepakke (ref. e-læringsmodul PPT TB) på kursplattformen kompetanse.udir.no. Kompetansepakken blir klar for bruk høsten 2019.
Brukereffekt mål 3	Innen 1. mars utarbeide en plan for å innføre den planlagte regelverksendringen om intensiv opplæring og hvordan man kan følge med på virkningen av regelverksendringen. Planen må inkludere kunnskapsspredning til skoleeier om hvordan intensiv opplæring best kan gi bedre læring for elevene.	Vi har publisert en veiledning om skolens plikt til å tilby intensivopplæring på 1.-4. trinn på udir.no. Veiledningen kan hjelpe skoler og skoleeiere i å få oversikt over hva lovendringen innebærer, og den gir råd om hvordan skolen kan følge opp lovendringen.
Brukereffekt mål 3	Følge opp fylkesmannens arbeid med § 9 A-6. Informasjon om antall saker, saksbehandlingstid, utfall i sakene, klager mv. samt direktoratets vurdering av disse opp mot målet med lovendringen skal viderefremmes til departementet i tråd med tidsplan.	Statusoppdatering for fylkesmannen sitt arbeid som håndhevingsmyndighet per 31. desember 2018 er sendt til KD.
Brukereffekt mål 3	Levere vurdering av kommunenes tilsynsansvar og bruken av fylkesmennenes hjemmel til å føre tilsyn med enkeltbarnehager innen utgangen av august 2018.	Denne ble levert innen fristen. Vi vurderte at barnehagemyndighetenes kompetanse til å føre tilsyn synes å ha utviklet seg i positiv retning. Fylkesmannen har kommet i gang med å føre tilsyn direkte med barnehagene.
Brukereffekt mål 3	Vurdere reglene om refusjon i forskrift til opplæringsloven § 19-7 og § 19-8 (ev. alle reglene om refusjon) og	Vi har oversendt vår vurdering m.m. til KD.

	foreslå eventuelle endringer.	
Brukereffekt mål 3	Arbeide for at kommuner og fylkeskommuner har kompetanse til å oppfylle minoritetsspråklige elevers rettigheter og behov.	Vi har lagt ut generell informasjon på nettsidene våre, blant annet informasjon om regelverket i form av artikler, oversikt over relevante tolkningsuttalelser, en oversikt over den konkrete saksgangen for særskilt språkopplæring og informasjonsfilmer. Vi følger også opp med fylkesmannen.
Brukereffekt mål 3	Innen 2019 foreta en vurdering av endringene i retten til barnehageplass som trådte i kraft høsten 2016 og høsten 2017, jf. Prop 1010 L (2016–2017).	Vurderingene ble oversendt KD før jul.
Brukereffekt mål 5	Utvikle/videreutvikle Feide 2.0 (Dataporten).	Feide 2.0 er utviklet.
Brukereffekt mål 5	Ny digital gjennomføringsløsning for eksamen og prøver.	I år har vi gjennomført et forprosjekt hvor vi sikret oss et kunnskapsgrunnlag gjennom å vurdere den samfunnsøkonomiske nytten og aktuelle konsepter, og vi har startet planleggingen av hovedprosjektet.

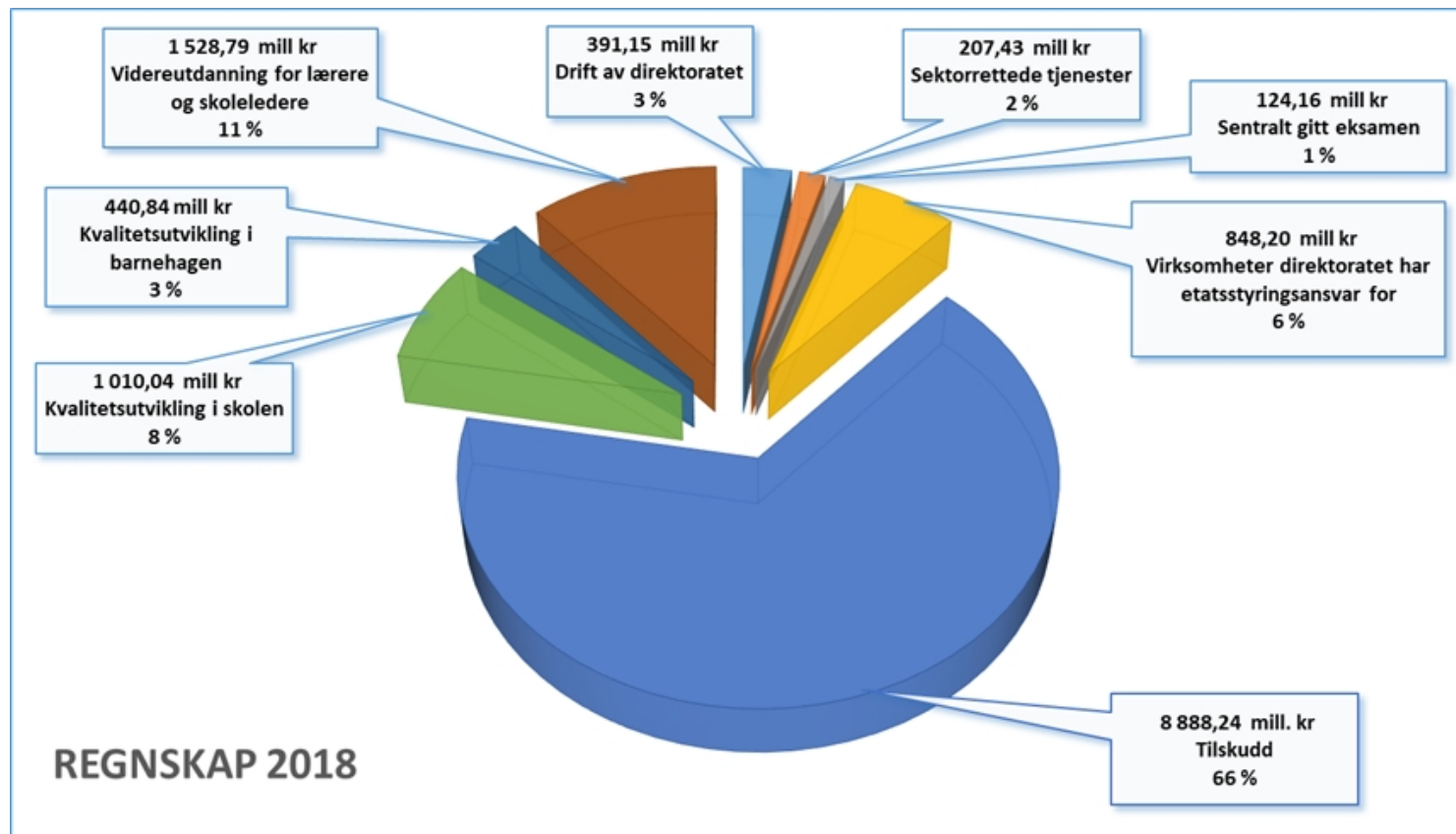
Andre oppgaver

Tilskuddsforvaltning og tilskuddskontroll

Om lag 9 milliarder kroner av direktoratets tildeling i 2018 gikk til ulike tilskuddsordninger innenfor barnehage, offentlig grunnopplæring, friskolefeltet og folkehøgskoler, i tillegg til noen andre formål. Tildelingen er fordelt på 38 hovedgrupper av ordninger med 57 ulike tilskuddsordninger totalt. Tilskuddsporteføljen følges opp gjennom årlig risikovurdering og kategorisering av tilskuddsordningene. Sentralt i arbeidet med å forenkle og avbyråkratisere tilskuddsforvaltningen er gjenbruk av data som allerede er samlet inn. Data som er tilgjengeliggjort i sentrale dataregistre, legges til grunn for fordeling av tilskudd til kommuner og fylkeskommuner. Dette gjør at man unngår ressurskrevende søknadsprosesser.

Som det fremgår av diagrammet under består tilskuddsforvaltning av 66 % av Utdanningsdirektoratets ressurser. Den største enkeltsatsingen utover dette er videreutdanning for lærere og skoleledere (se mål 2).

DIAGRAM

Nettstatistikk:

Hele udir.no

Antall besøk: 9 600 000

Antall sidevisninger: 43 245 754

Kunnskapsgrunlaget – forskningsrapporter, analyser og statistikk:

Antall besøk: 317 000

Antall sidevisninger: 1 660 617

Skolemiljø, nullmobbing og brukerundersøkelser

Antall besøk: 612 000

Antall sidevisninger: 2 403 181

Del IV Styring og kontroll i verksemda

Denne delen gjer greie for rutinar og prosessar når det gjeld styring og kontroll i verksemda. Direktoratet hadde god styring og kontroll i 2018.

Verksemdsstyring generelt

Styringa av verksemda tek utgangspunkt i økonomiinstruksen, det årlege tildelingsbrevet frå Kunnskapsdepartementet, supplerande tildelingsbrev og oppdragsbrev gjennom året. Direktoratet utarbeider ein verksemdsplan som følgjer opp desse dokumenta.

Direktoratet arbeider strategisk med styring og oppfølging av sektorretta IT-tenester og har eit porteføljestyre som sørger for heilskap og samanheng i dei strategiske prioriteringane våre.

Utviklingspotensialet i den heilskaplege verksemdsstyringa

Kunnskapsdepartementet har det siste året sett i gang eit utviklingsarbeid for verksemdsstyringa i dei underliggjande verksemdene sine. Både styringsdokument og -prosessar blir gått gjennom, og vi meiner at ei slik strømlinjeforming av styringa vil bidra til auka effektivisering og mindre aktivitetsstyring.

Styring og kontroll i verksemda

Direktoratet har rutinar internt for å ta imot og handtere oppdrag frå departementet. Vi utarbeider årleg ein verksemdsplan og har rutinar for rapportering og kontroll. Fleire regelverk krev internkontroll. Udir har for eksempel internkontrollsystem for HMS, informasjonssikkerheit og personvern, i tillegg til internkontroll på økonomiområdet. Vi har i 2018 gått gjennom aktuelle lover og forskrifter og plassert særskilt oppfølgingsansvar internt for å sikre at vi etterlever ulike regelverk.

Vi legg KDs styringsdokument for arbeid med samfunnssikkerheit og beredskap i kunnskapssektoren til grunn for arbeidet vårt. Vi er opptatt av at alle tilsette skal ha god sikkerheitskultur, som omfattar fysisk sikkerheit, informasjonssikkerheit og personvern. Vi følger forvaltningslovforskrifta og personvernlovgivinga (GDPR). Vi gjennomfører ROS-analysar for samfunnssikkerheit og beredskap, for HMS-området og for behandlinga av informasjon og IT-systema til direktoratet. Vi utnyttar digitale felleskomponentar der det er mogleg. Vi held ved like tenestene i tråd med god praksis, slik at vi alltid har ei forsvarleg sikring mot innbrot eller angrep på systema våre.

Direktoratet gjennomførte ei krise- og beredskapsøving i desember 2018. Ei evaluering av øvinga viser at leiinga er trent i å handtere uønskte hendingar.

Det blei ikkje avdekt vesentlege avvik på sikkerheits- og beredskapsområdet i direktoratet i 2018. Det var ikkje påvist uventa aktivitet på nokon av løysingane til direktoratet, men ein av leverandørane våre gjennomførte ei ekstra oppdatering for å redusere sårbarheit.

Overordna risikovurdering knytt til måloppnåing for direktoratet 2018

Utdanningsdirektoratet har vurdert risiko knytt til den samla måloppnåinga til direktoratet. Det faglege arbeidet som blir utført i direktoratet, er av ein slik kvalitet at risikoen for manglande måloppnåing på verksemdsnivå er låg. Jamlege risikovurderingar i Utdanningsdirektoratet og gjeldande prosessar og rutinar gjer at sannsynet for vesentlege avvik frå planar eller uventa negative hendingar er lite. Udir sende årlege risikovurderingar til KD i samband med 2. tertial 2018. Vi følgjer systematisk opp med førebyggjande tiltak for å unngå avvik frå planar og måloppnåing.

Vi har etatsstyringsansvar for Statped og styret for dei statlege samiske vidaregåande skolane

Utdanningsdirektoratet har etatsstyringsansvar for fylkesmannen i samsvar med styringssystemet som Kommunal- og moderniseringsdepartementet innførte frå 2016. I tildelingsbrevet for Fylkesmannen 2018 gjorde vi endringar for å imøtekomme kravet om mindre detaljert aktivitetsstyring og meir mål- og resultatstyring. I tillegg har vi gjort nødvendige endringar for å tilpasse styringa vår til ny embetsstruktur. Desse endringane blir synlege for embeta først i 2019. I 2018 har vi gjennomført seks styringsmøte med enkeltembete og tre felles fagmøte med alle embeta. Det er ikkje gjort vesentlege endringar i styringa av Statped i 2018.

Vi har ansvar for styringa av dei statlege samiske opplæringsverksemdene. Desse består av styret for dei samiske vidaregåande skolane, Karasjok og Kautokeino og Åarjelsamien vierhtiesåafoe / Sørsamisk kunnskapspark. I styringsdialogen med verksemdene inngår tildelingsbrev, supplerande tildelingsbrev, rapportering og eitt årleg etatsstyringsmøte, i tillegg til kontaktmøte ved behov. Vi har hatt eitt etatsstyringsmøte og eitt kontaktmøte med kvar av dei to verksemdene.

Nytt Utdanningsdirektorat frå 1. januar 2018

Frå 1. januar 2018 er Senter for IKT i utdanninga og Utdanningsdirektoratet slått saman til éi verksemd. Målet med samanslåinga var betre og meir effektiv måloppnåing gjennom å samle ressursar, kompetanse og verkemiddel som skal utvikle barnehagar og skolar. I fusjonsavgjerda låg det også eit krav om at 20 stillingar skulle flyttast ut av Oslo, og at direktoratet skulle redusere med 20 stillingar i løpet av fem år. Fordi det var kort tid frå fusjonen blei vedteken, til omorganiseringa skulle setjast i verk, valde vi å gjennomføre delar av omstillingsarbeidet i 2018.

I løpet av året har vi jobba med å utvikle kulturen i den nye verksemda vår og sørgje for ein samordna og heilskapleg praksis på verksemdsinterne område som HR, økonomi og IKT. Vi har også gjort fleire justeringar i organisasjonskartet i tillegg til å utarbeide ein ny strategi. Sjølv om 2018 har vore eit omstillingsår, meiner vi at vi har god måloppnåing gjennom året.

Utdanningsdirektoratet har fire kontorstader: Hamar, Molde, Tromsø og hovudkontoret i Oslo. For å imøtekomme kravet om utflytting av arbeidsplassar frå Oslo vedtok vi å flytte sju stillingar frå Oslo til Tromsø og 13 stillingar frå Oslo til Hamar. Dei medarbeidarane som blei påverka av utflyttinga, fekk tilbod om anna passende arbeid der det var ledige stillingar.

I omstillingsåret 2018 har hatt ein noko høgare gjennomtrekk enn 2017.¹² Likevel er gjennomtrekken lågare enn det som er vanleg i ein omstillingsprosess. Sjukefråvær i Utdanningsdirektoratet held eit stabilt lågt nivå og var i 2018 på i underkant av 4 prosent, som er lågare enn i 2017.¹³

Offentlege anskaffingar og innkjøp

Det er i løpet av 2018 lyst ut 47 konkurransar. Dette er ein liten auke frå 2017, og hovudårsaka til dette er samanslåinga av Senter for IKT i utdanninga og gamle Utdanningsdirektoratet. Statens innkjøpssenter har teke seg av fleire fellesavtalar for staten, noko som fører til færre konkurransar hos oss. Vi har interne rutinar for å følgje opp sentrale og eigne føringar for anskaffingar og innkjøp.

HMS-arbeid og status for likestilling i direktoratet

Utdanningsdirektoratet jobbar systematisk og målretta for å sikre eit godt arbeidsmiljø for alle tilsette. HMS-handboka vår legg til rette for at arbeidet med arbeidsmiljø, helse og sikkerheit blir teke vare på i samsvar med krav i lover og forskrifter. AMU arrangerer HMS-veker kvart år. I fire veker gjennomfører vi ei rekkje tiltak for å auke medvitet om god helse, godt arbeidsmiljø og god sikkerheit.

I Utdanningsdirektoratet er 62 prosent av dei tilsette kvinner og 38 prosent menn. I toppleiinga er det fem kvinner og tre menn. Vi har 23 avdelingsdirektørar med prosentvis fordeling 70 og 30 prosent kvinner og menn.

Informasjonsstrategi

Vi har justert kommunikasjonsstrategien i tråd med den nye verksemdsstrategien vår. Direktoratet tenkjer digitalt frå starten i alle formidlingsprosessar. Udir.no er hovudnettsida vår, og ho hadde 9,8 millionar besøk i 2018. I 2018 har vi brukt nettstatistikk, tilbakemeldingsknapp, brukartestar, arbeidsverkstader og besøk i sektoren for å få innsikt i brukarbehov og jobba med vidareutvikling av innhald og struktur ut frå dette.

Lærlingar i direktoratet i perioden 2016–2018

I 2017 hadde vi fire lærlingar i kontor- og administrasjonsfaget og to lærlingar i IKT-servicefag. Etter samanslåinga med SIKT har vi no totalt åtte lærlingar: fire lærlingar per fagområde. Vi har tre IT-lærlingar i

12) Gjennomtrekken var på 7,65 prosent i 2018, til samanlikning med 4,03 prosent i Udir i 2017.

13) Sjukefråværet i Utdanningsdirektoratet i 2018 enda på 3,8 %. Fråværet har halde eit stabilt lågt nivå og er på nivå med fråværet i 2016 (3,7 %) og noko lågare enn i 2017 (4,2 %).

Del V Vurdering av framtidsutsikter

Vi skal tilby tenester og verktøy som bidreg til å setje i verk nasjonal politikk

Utdanningsdirektoratet skal bidra til at barn og unge lærer, meistrar og trivst. Oppgåva vår er å setje i verk nasjonal politikk gjennom verkemidla våre. Vi må jobbe saman med mange aktørar og på tvers av nivå for å gi alle barn og unge eit trygt og likeverdig tilbod av høg kvalitet.

Framleis store forskjellar i kapasitet og kompetanse

Vi veit at det er for store forskjellar i barnehage- og opplæringstilbodet i Noreg, og at det er stor variasjon i kapasitet og kompetanse mellom barnehagar og skolar, kommunar og fylkeskommunar. Verkemidla og tenestene våre skal bidra til å jamne ut desse forskjellane og sørge for varige endringar. For å lykkast må vi tilpasse verkemidla og tenestene våre til dei ulike behova og la dei som bruker tenestene våre, vere med på å utvikle innhald og innretning. Brukarmedverknad og digitalisering av tenester krev endra arbeidsprosessar og leveringar, og det utfordrar dei tradisjonelle rollene våre og den tradisjonelle ansvarsdelinga vår.

Vi skal ruste barn og unge for framtida

Nytt kompetanseomgrep og nytt digitalt system for gjennomføring av eksamen og prøver stiller krav til nye former for vurdering av kompetansen til elevane. Vi har begynt arbeidet med vidareutviklinga av eksamenar og prøver slik at dei støttar opp under måla i det nye læreplanverket, samtidig som vi får eit godt og framtidsretta vurderingssystem. Dette blir eit stort og viktig utviklingsarbeid i åra som kjem, og det vil utfordre eksamen slik vi kjenner han i dag.

Kompetente lærarar er viktig for meistringa, læringa og trivselen til barn og unge. Regional ordning for barnehage og desentralisert ordning for skole skal setje kommunar og fylkeskommunar betre i stand til å sørge for at etterutdanningstilboda samsvarer betre med behova for kompetansepåfyll i barnehagar og skolar. Ordninga er framleis i oppstartsfasen, så vi følgjer opp og må vere villige til å gjere nødvendige justeringar etter kvart som vi får kunnskapsbaserte erfaringar med dei nye ordningane. Ny rammeplan og nytt læreplanverk krev at tilsette i barnehage og skole har oppdatert og relevant kompetanse. Då er vi avhengige av å samarbeide godt med tilbydarar av etter- og vidareutdanning. Utdanningsdirektoratet er derfor opptekne

av å etablere gode samarbeidsarenaer med UH-sektoren i åra som kjem.

Vi må ta i bruk og utnytte moglegheitene teknologien gir oss

Vi veit det er stor variasjon i infrastruktur, kompetanse og bruk av teknologi og digitale hjelpemiddel i Barnehage- og Skole-Noreg.¹⁴ Det er krevjande å endre praksis, og samtidig som vi ikkje veit nok om korleis den nye digitale kvardagen vil arte seg om berre få år, veit vi at det ligg eit ikkje-utnytta potensial i å ta i bruk teknologi og digitale tenester for å fremje lærings- og meistringsopplevingane til barn og unge. Gjennom målretta kompetanseutviklingstilbod, digitalisering av rammeplan og læreplanar og modernisering av vurderingsverktøy kan vi bidra til at fleire barnehagar og skolar tek i bruk digitale verktøy og aukar kompetansen sin.

Vi må utvikle kunnskapsgrunnlaget vidare og formidle det slik at sektoren kan tolke og omsetje kunnskapen i god praksis

Eit oppdatert og relevant kunnskapsgrunnlag er ein føresetnad for å drive gode utviklingsprosessar nasjonalt og lokalt. Vi veit at brukarane våre har stor tiltru til oss som leverandørar av tal og forskning. Samtidig er det mange kjelder og stader å hente informasjon frå, og det kan vere vanskeleg å få oversikt og orientere seg i det stadig større utvalet av tal og forskingsrapportar. Det er også ulik kompetanse i sektoren når det gjeld å tolke og analysere tala, reflektere over kva årsaka til resultatata kan vere, og setje inn tiltak som verkar. Fleire ønskjer også meir kunnskap om kva tiltak som verkar. For å støtte barnehagar og skolar i å drive eit kunnskapsbasert utviklingsarbeid må vi i større grad forenkla og leggje til rette for å hente inn tal og formidle relevant forskning. Det er også område der vi framleis manglar kunnskap, og desse kunnskapshola må vi arbeide for å tette.

Heilskap og samanheng i tenestetilbodet krev samarbeid med andre statlege og lokale aktørar

Vi veit at utsette barn og unge og familiare deira opplever at tenestene dei får, er for sektoriserde og fragmenterte. Derfor må vi jobbe saman med andre sektorstyresmakter for å skape eit koordinert og heilskapleg tilbod som verkar til beste for dei som treng hjelp og støtte. Samarbeid på tvers av sektorar er ein viktig omstillingsprosess i staten i åra framover. 0–24-samarbeidet har vist at dette er krevjande og nødvendig. Vi må arbeide vidare for å gi kommunane handlingsrom, slik at dei i større grad kan leggje til rette og skreddarsy verkemiddel på tvers av sektorgrenser. Skal vi få til det, må staten vere villig til å gjere endringar i verkemiddel på tvers av sektorar, slik at kommunane blir sette i stand til å gi meir målretta og heilskaplege tilbod til barn og unge.

Alle har rett til å ha det trygt og godt på skolen

Regelverka er viktige verktøy for å regulere kvalitet i barnehagar og skolar. Vi må framleis arbeide for at alle barnehagar og skolar skal gi tilbod som oppfyller krava, og vi erfarer at dette er eit krevjande og langsiktig arbeid. Mange barn og unge opplever framleis manglande tryggleik eller utestenging i kvardagen. Vi må

halde fram med å ruste skolar og barnehagar i arbeidet med eit trygt og godt skolemiljø for alle barn og unge. Samtidig rettar vi framleis merksemd mot handhevingsordninga som skal gi barn og unge enklare og raskare behandling når dei opplever at skolemiljøet ikkje er trygt og godt.

Felles nasjonalt tilsyn 2018–2021 har skolemiljø som eitt av fleire tilsynstema. Gjennom å kombinere styrande og støttande verkemiddel skal Utdanningsdirektoratet bidra til at kommunar, fylkeskommunar og private eigarar kan tilby likeverdige og gode tenester, samtidig som dei byggjer kapasitet og kompetanse til å ta hand om oppgåvene sine for framtida.

14) Monitor 2016.

Del VI Årsregnskapet 2018

Ledelseskomentar til årsregnskapet 2018

Formål

Utdanningsdirektoratet ble opprettet i 2004 og er underlagt Kunnskapsdepartementet. Utdanningsdirektoratet er et ordinært statlig forvaltningsorgan som fører regnskap i samsvar med kontantprinsippet, slik det går fram av prinsippnoten til årsregnskapet.

Utdanningsdirektoratet og Senter for IKT i utdanningen ble slått sammen til én virksomhet fra 1. januar 2018.

Utdanningsdirektoratet skal bidra til at sektormålene som er satt for barnehagen og grunnopplæringen i Prop. 1 S (2017–2018) for KD, nås. De overordnede sektormålene for barnehagen og grunnopplæringen skal danne grunnlaget for prioritering av faglige mål og områder, og for utvikling av nye tiltak eller virkemidler.

Utdanningsdirektoratet har etatsstyringsansvar for det statlige, spesialpedagogiske støttesystemet (Statped) og for de samiske videregående skolene som gir opplæring etter opplæringsloven. Utdanningsdirektoratets styringsansvar innebærer blant annet å utarbeide styringsdokumenter, tildele midler, sørge for styringsdialog og vurdere måloppnåelse.

Bekreftelse

Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten, rundskriv R-115 fra Finansdepartementet og krav fra Kunnskapsdepartementet i hovedinstruks for økonomiforvaltningen i Utdanningsdirektoratet. Vi mener regnskapet gir et dekkende bilde av Utdanningsdirektoratets disponible bevilgninger, regnskapsførte utgifter, inntekter, eiendeler og gjeld.

Vurderinger av vesentlige forhold

Utdanningsdirektoratet har samlet disponert tildelinger på utgiftssiden på kr 13 676 842 000. Etter fullmakt fra Finansdepartementet har vi utgiftsført betalt merverdiavgift på kapittel 1633. Nettoordning statlig betalt merverdiavgift, post 01 driftsutgifter med kr 88 889 996.

Kr 10 427 596 651 av tildelingen gjelder tilskuddsmidler og andre overføringer fra staten.

Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet utgjør kr 987 526 759. Av dette utgjør lønn og sosiale utgifter 33,3 prosent og andre utbetalinger til drift 66,7 prosent. Vi viser ellers til note 2 og 3.

Utdanningsdirektoratet har totale inntekter rapportert til bevilgningsregnskapet på kr 23 489 830. Av dette utgjør 73,5 prosent tilskudd og overføringer fra andre statlige virksomheter, og 26,5 prosent er salgs- og leieinnbetalinger.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen viser en del avvik, men har en naturlig forklaring fordi de vesentlige avvikene kommer av tildelinger og fullmakter som er gitt til andre statlige virksomheter i samsvar med tildelingsbrevet fra Kunnskapsdepartementet.

I tillegg har det vært noen mindre avvik mellom tildelte midler på utgiftssiden og regnskapsførte utgifter, som går fram av note B. Utdanningsdirektoratet søker om overføringer innenfor 5-prosentregelen og med henvisning til stikkordet «kan overføres».

Vurderinger av endringer fra 2017 til 2018

Vi hadde en betydelig nedgang i tilskudd og overføringer fra andre statlige virksomheter i 2018. Dette skyldes at refusjon av ODA-godkjente utgifter i 2018 ble refundert fra Utenriksdepartementet til Kunnskapsdepartementet og ikke til Utdanningsdirektoratet. ODA-godkjente utgifter gjelder tilskudd til opplæring av barn og unge som søker opphold i Norge. Vi viser til note 1.

Salgs- og leieinnbetalinger har økt med kr 2 499 564 fra 2017 til 2018. Økningen skyldes i hovedsak at direktoratet har flere ansatte som er utleid til andre statlige virksomheter. Vi viser til note 1.

Tilskuddsforvaltningen og andre overføringer fra staten har økt med kr 684 861 045 eller 7,0 prosent fra 2017 til 2018. Vi viser til note 7.

Tilleggsopplysninger

Utdanningsdirektoratet og Senter for IKT i utdanningen ble slått sammen til én virksomhet fra 1. januar 2018. Som en følge av det er tallene i note 1–3 og 5 for 2017 ikke fullstendig sammenlignbare med 2018. Det skyldes at de to virksomhetene hadde forskjellig oppstilling og detaljeringsgrad i notene, samt forskjellig prosjektstruktur og detaljgrad i bruk av kontonummer. Note 4 og 6–8 er lite påvirket av sammenslåingen da de i stor grad gjaldt bare Utdanningsdirektoratet.

Kolonnen for 2017 i artskontorrapporteringen viser et sammenslått regnskap for de to virksomhetene. På dette nivået gir regnskapsførte utgifter og inntekter i alt vesentlig et riktig bilde.

Riksrevisjonen er ekstern revisor og bekrefter årsregnskapet for Utdanningsdirektoratet. Årsregnskapet er ikke ferdig revidert per d.d., men revisjonsberetningen antas å foreligge i løpet av 2. kvartal 2019. Beretningen er unntatt offentlighet fram til Stortinget har fått Dokument 1 fra Riksrevisjonen, men vil bli publisert på udir.no så snart dokumentet er offentlig.

Oslo, den 15.3.2019

Hege Nilssen
Utdanningsdirektoratet

Prinsippnote til årsregnskapet

Årsregnskapet for Utdanningsdirektoratet er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten (bestemmelsene). Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, i nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av overordnet departement.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- a. Regnskapet følger kalenderåret
- b. Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret
- c. Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp
- d. Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet

Oppstillingen av bevilgnings- og artskontorrapporteringen er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene korresponderer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen «Netto rapportert til bevilgningsregnskapet» er lik i begge oppstillingene.

Utdanningsdirektoratet er tilknyttet konsernkontoordningen i Norges Bank i samsvar med krav i bestemmelsene punkt 3.7.1. Ordinære forvaltingsorgan (bruttobudsjetterte virksomheter) tilføres ikke likviditet gjennom året, men har en trekkrettighet på sin konsernkonto. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgangen til nytt år.

Bevilgningsrapporteringen

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet.

Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som Utdanningsdirektoratet har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet som Utdanningsdirektoratet har fullmakt til å disponere. Kolonnen samlet tildeling viser hva Utdanningsdirektoratet har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrevet for seg og underlagte virksomheter, for hver kombinasjon av kapittel/post. Oppstillingen viser alle finansielle eiendeler og forpliktelser Utdanningsdirektoratet står oppført med i statens kapitalregnskap. Mottatte fullmakter til å belaste kombinasjonen av kapittel/post i en annen virksomhet (belastningsfullmakter) vises ikke i kolonnen for samlet tildeling, men er omtalt i note B til bevilgningsoppstillingen. Utgiftene knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til statsregnskapet, og vises i kolonnen for regnskap.

Avgitte belastningsfullmakter er inkludert i kolonnen for samlet tildeling, men bokføres og rapporteres ikke til statsregnskapet fra Utdanningsdirektoratet selv. Avgitte belastningsfullmakter bokføres og rapporteres av virksomheten som har mottatt belastningsfullmakten, og vises derfor ikke i kolonnen for regnskap. De avgitte fullmaktene kommer fram i note B til bevilgningsoppstillingen.

Artskontorrapporteringen

Oppstillingen av artskontorrapporteringen har en øvre del, som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter, og en nedre del, som viser eiendeler og gjeld som inngår i mellomværende med statskassen. Artskontorrapporteringen viser regnskapstall Utdanningsdirektoratet har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Utdanningsdirektoratet har en trekkrettighet på konsernkonto i Norges Bank. Tildelingene er ikke inntektsført og derfor ikke vist som inntekt i oppstillingen.

Årsregnskap for Utdanningsdirektoratet 2018 med tabeller

[Årsregnskap for Utdanningsdirektoratet 2018 med tabeller \(pdf\)](#)

Kilder

DEL I

0-24 samarbeidet

www.0-24-samarbeidet.no/

Læringsmiljøprosjektet

www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/nasjonale-satsinger/tilbud-om-kompetanseutvikling-miljo-og-mobbing/eksterne-veiledere-laringsmiljoprojektet/

NTNU: Elevundersøkelsen 2018

www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/elevundersokelsen-2018-mobbing-og-arbeidsro/

DEL III

Inkluderende barnehage- og skolemiljø

www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/nasjonale-satsinger/tilbud-om-kompetanseutvikling-miljo-og-mobbing/

Universitetet i Oslo ILS: Tjue år med TIMSS og PISA

www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/tjue-ar-med-timss-og-pisa-trender-og-nye-analyser/

Rektorutdanning og videreutdanning for skoleledere

<https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/etter-og-videreutdanning/rektor/>

Deltakerundersøkelsen, videreutdanning for barnehagelærere og lederutdanning for styrere

<https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/-videreutdanning-for-barnehagelarere-og-lederutdanning-for-styrere-2018/>

Deltakerundersøkelsen, videreutdanning av lærere

<https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/videreutdanning-av-larere-deltakerundersokelsen-for-larere-2018/>

Trøndelag Forskning og Utvikling: Spørsmål til Barnehage-Norge 2018

www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/sporsmal-til-barnehage-norge-2018/

Foreldreundersøkelsen 2018

www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/tema/foreldreundersokelsen/

Fafo: Evaluering av eksamen i matematikk 2018

www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/evaluering-av-eksamen-i-matematikk-2018/

Evaluering av åpent internett til eksamen

<https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/evaluering-apent-internet-eksamen/>

Gjennomføring videregående opplæring

www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/tema/gjennomforing2/gjennomforing-i-videregaende2/

Utdanningsspeilet 2018

<https://www.udir.no/tall-og-forskning/publikasjoner/tall-og-forskning/statistikknnotater2/Hva-gjor-de-som-ikke-fikk-lareplass/>

Skolebidragsindikatorer for 2017-18

www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/tema/skolebidragsindikatorer-for-skolearet-2017-18--analyse/

Fafo: I fraværsgrensens dødsvinkel

www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/i-fravarsgrensens-dodsvinkel/

NTNU: Elevundersøkelsen 2018

www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/elevundersokelsen-2018-mobbing-og-arbeidsro/

Statistikk grunnskolen

www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-grunnskole/gsi-notat-grunnskole/

Ny modell for kompetanseutvikling i skole

www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/nasjonale-satsinger/ny-modell-for-kompetanseutvikling-i-skole/

Evaluering av rektorutdanningen

www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/evaluering-av-rektorutdanningen/

PP-tjenesten (SEVU-PPT)

www.sevuppt.no/

Skolemiljø og antall saker meldt til fylkesmann

www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/tema/saker-meldt-til-fylkesmennene-om-skolemiljo/

Regjeringen: Klarspråkprisen 2017

www.regjeringen.no/no/aktuelt/forste-gang-en-forskrift-far-klarsprakpris/id2594474/

Barnehagefakta

www.barnehagefakta.no

Kvalitet i barnehagen

www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/kvalitet-i-barnehagen/

Den teknologiske skolesekken

www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/nasjonale-satsinger/den-teknologiske-skolesekken/

Rammeverk for lærerens profesjonsfaglige digitale kompetanse

www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/profesjonsfaglig-digital-kompetanse/rammeverk-larerens-profesjonsfaglige-digitale-komp/

RefLex